# P O U T N Í K

ZPRAVODAJ KLUBU JULESE VERNEA PRAHA

č. 17

## O B S A H


Neznámé knihy české science-fiction
- Arnošt Caha: Výlet doktora Hlavsy do vesmíru str. 2

Redakce čtenářům str. 6

Host - Klíč - Klub líných čtenářů str. 7

Klíč k neznámé slovenské science-fiction

Alexander Vaško: Odplata str. 8

Alexander Vaško: Slovensko na poschodiach str. 10

Alexander Vaško: Divotvorný kameň str. 11

Moře a planety str. 12

Larry Niven: Válečníci str. 16

Larry Niven: Příliv str. 26

Chronologie Nivenova cyklu The Known Space str. 40

Host - Larry Niven: Prstencový svět str. 43



Zpravodaj Poutník vydává klub Julese Vernea ve spolupráci se sfk Time Machine při KK ČSV SSM VŠCHT Praha.
Vychází jako neperiodický účelový informační materiál.
Příspěvky nečlenů KJV jsou uváděny titulkem Host.
Adresa klubu: Miroslav Martan, Počátecká 12, 140 00 Praha 4
Uzávěrka: 3.9.1987
Neprodejné. Určeno pro vnitřní potřebu.

## Neznámé knihy české science-fiction

Arnošt Caha

### VÝLET DOKTORA HLAVSY DO VESMÍRU

Dobrodružný román pro mládež

Ilustroval akad. malíř Mir. Fridrich

Vydalo Dědictví Havlíčkovo, Brno 1928 - 336 stran

V roce 1938 startovala z mexického Veracruzu americká čtyřstupňová raketa k Měsíci. Používala alkohelo-kyslíkové a kyslíko-vodíkové motory. Let se však nezdařil a oba odvážní letci zahynuli.

Nemuselo se to však stát, kdyby se dalo na námitky doktora Stanislava Hlavsy, prvního asistenta brněnské hvězdárny. Ten předvídal neúspěch letu a hledal jiné možnosti cest do vesmíru. Za přítomnosti svého bratra Vládi, synovce Jiříka a psa Sylvy demonstroval svůj vynález, antigravitační přístroj, jehož princip je celou knihu úspěšně tajen. (víme jenom to, že používá paprsků rádia, čímž se přístroj prodražuje, protože 1 gram rádia stojí 3 mil. Kč.) Dr. Hlavsa nejdříve zbavil váhy kilové závaží a potom psa Sylvu. Přiznal se však, že přístroj nevynalezl sám. Když už nevěděl jak dál, objevila se tajemná postava a napověděla mu správné řešení.

Hlavsa vystoupil s antigravitačním přístrojem na veřejnosti, ale byl odmítnut vědeckými kruhy jako hypnotizér a podvodník. Nedal se však odradit a vyhlásil, že sestrojí zvláštní letadlo schopné pomocí jeho vynálezu doletět na Měsíc. Bylo založeno "Komité pro zbudování kosmického letadla" a konala se finanční sbírka. "Stařičký president Masaryk dal 250.000 Kč a továrník Baťa 100.000 Kč " Baťa byl podezírán, že přispěl penězi jenom proto, aby byly propagovány jeho boty "mezi Měsíčňany, Marťany a ostatními Nebešťany" Výtěžek sbírky činil asi 3 mil. Kč, ale to nestačilo. Objevila se však krásná 16 letá američanka Ella Morganová, "nejbohatší děvče v Americe, ba snad na celém světě", a ze svých 40-50 miliard dolarů financovala stavbu letadla pod podmínkou, že ji Hlavsa vezme s sebou.

Americké peníze brzy vykouzlily na severním obvodu města Brna celou novou kosmickou čtvrť. Stavba letadla rychle postupovala a

Hlavsa postupně zbavoval svou příští posádku zemské tíže, aby se bez ní naučili pohybovat. Základním nedostatkem jeho přístroje bylo, že odstraňoval přitažlivost pouze na 60 dní. Neznámí agenti se pokusili o únos slečny Elly a prchali s ní letadlem. Hlavsa je svým raketovým letadlem hravě dohonil, a protože Ella vážila již jenom 1 kg, vyběhla na křídlo letadla únosců a přeskočila do Hlavsova letadla.

Během příprav k letu se u Hlavsy objevil ruský vynálezce Jeremenko, vynálezce paštevní koule, která "hnaná elektrickým proudem neznámé dosud povahy" lehce překonává obrovské vzdálenosti. Když pak píší z Měsíce na Zemi, koule urazí tuto vzdálenost za 2 hodiny. Jeremenko se stal členem posádky, stejně jako astronom Fabry, ředitel pařížské observatoře.

Konečně bylo koncem roku 1938 obrovské letadlo M. R. Štefánik hotovo. Poháněly ho raketové motory, které po odstranění váhy letadla antigravitačním přístrojem hravě překonaly vzdálenost na Měsíc za 19 hodin.

Letadlo Štefánik bylo opancéřováno pancířem, dlouhé bylo 50 metrů a mělo 15 místností, při čemž Ellin pokoj byl zařízen přepychově. "Aby viděly dámy na Měsíci nebo na Marsu, jak bydlí pozemská miliardářka". Na start letadla se přišlo podívat 800.000 lidí, víc než na II. jubilejní výstavu před 2 měsíci. Start proběhl bez problémů.

Pomalu se pak seznamujeme s dalšími členy posádky, jíž mimo Hlavsy tvořili Vláďa, Jeremenko, Ella, Fabry, meteorolog Černý, lékař Voldřich a nenápadný "geometr" Lukáš. Kromě nich byli na palubě 2 piloti, 2 mechanici a kuchař, jejich jména se však nikdy nedozvíme. (Vždyť je to jenom služební personál.) Celkem tedy letělo 13 lidí, což vyvolalo hysterický záchvat Elly, která v tom vidí neštěstí. Nečekaně se však objeví Jiříček, který vylezl z jejího kufru, a tak je zase všechno v pořádku. Za letu se Štefánik srazil s "povětroněm", ale vydržel to bez škrábnutí a přistál ve stanovený čas na Měsíci.

Cestovatelé bez váhání podnikali cesty do okolí a byli fascinováni krásou měsíční přírody. Zjistili, že na Měsíci je řídké ovzduší, což nestačilo k dýchání, a proto chodili v "aeroskafandrech". Jiřík se jednoho zmocnil a podnikl výlet na vlastní pěst. Přátelé mu pak v poslední chvíli zachránili život, protože si splétl kohoutky dusíku a kyslíku na aeroskafandru. Raději pak Jirku již vždy brali s sebou, aby na něj dohlédli.

Při dalších výzkumech objevili hlubokou rokli, z níž pronikli do obrovských podzemních jeskyní s dýchatelným vzduchem. Jeskyně měly strop z průsvitného křišťálu a bylo v nich horko. Rostly tam obrovské rostliny, včetně masožravých. Ty vydávaly omamný zápach a téměř sežraly lékaře Voldřicha. Dále objevili jezero, do něhož se Jiříček bez váhání v plavkách vrhl. Byl napaden ryboještěrem, jež se prý podobal pozemskému vyhynulému "telesaurovi". Živočich držel Jiříčka tak pevně za nohu, že ho museli i s ním vytáhnout na souš a až tam ho zabili. Naštěstí byl Jiříček jen lehce zraněn a hned druhý den šel s Ellou znovu do jeskyní, kde byli napadeni opoještěry. (Jejich obrázek je přetištěn v Neffově knize Něco je jinak na str. 227.) Ella si prostřílela cestu ven, ale Jiřík zůstal v zajetí. Záchranná výprava Jiříka osvobodila a zjistila, že opoještěři jsou v podstatě neškodní a dobromyslní obyvatelé Měsíce. Jiřík si pot m rád hrával s jejich mláďaty, i když ho často nechtíc poškrábala svými drápy.

Cestovatelé pronikli také na odvrácenou stranu Měsíce, kde nalezli a hned také pojmenovali České moře (mare Bohemicum) a celou řadu zeměpisných útvarů označili českými a francouzskými názvy. Jiříček objevil naleziště diamantů a stal se nejbohatším člověkem na Zemi i Měsíci.

Během přípravy návratu na Zemi byla zadní část Štefánika zavalena padlým "povětroněm". Trup i motory vydržely náraz, ale cestovatelé nemohli letadlo vyprostit, protože ani jejich antigravitační přístroj si nedokázal poradit s takovou velkou váhou. Hrozí jim nebezpečí, že uvázнou na Měsíci, neboť za několik dnů již budou mít normální váhu a nemohli by letět zpátky. Zpočátku mají naději na pomoc záchranným letadlem, které i s antigravitačním přístrojem zůstalo v Brně. To však ukradli maďarští agenti, a protože s ním neuměli zacházet, zničili ho.

Když již nouze byla největší, objevili naši hrdinové zvláštní měsíční město skládající se z velkých mrakodrapů. Vypadalo sice neobydleně, ale za chvíli tam přistála marťanská raketa, která se pohybuje rychlostí světla.

Marťané je nejdříve zastrašovali hromovým hlasem: "Ubozí pozemšťané, jste v naší moci a brzy se přesvědčíte, že vás můžeme zničit. Chvějte se!" Pak se objevili sami a na první pohled se po-

dobali lidem. "Co nejdříve upoutalo pozornost překvapených Pozemšťanů, byla jejich ohromná hlava, mimo malé kolečko na temeni úplně lysá a na ní vpředu sedící dvě veliké, podivuhodně zářící oči. Ostatní tělo, jako by se pod ní ztrácelo, pouze dvě tenké ramena, zakončena útlýma rukama o třech dlouhých prstech, svědčila o tom, že Marťané mají okončetiny, lidským podobné."

Jeden Marťan s nimi mluvil česky a řekl jim, že již byl nesčetněkrát na Zemi a že on napověděl Hlavsovi, jak dovršit jeho vynález. Nyní je zastrašovali proto, "aby takto pokořili lidskou ješitnost" a vzali jim chuť na vesmírné výboje. Marťan se jmenoval La a měl v "referátu" Čechy. Ostatní jeho druhové mluvili různými jazyky (zřejmě to byli specializovaní agenti pro jednotlivé pozemské státy.) La oznámil cestovatelům, že přiletěli na svou měsíční základnu na rozkaz "Velikého Vladařstva", aby pomohli jejich výpravě. Bez ostychu přiznal, že je neustále sledovali a dokonce měli ve Štefánikovi namontované odposlechové televizní kamery. Ale "Veliké Vladařstvo" se chtělo nejdříve osobně setkat s Hlavsou, který musel slíbit, že nic ze svého pobytu na Marsu neprozradí. Marťané dobře znali dějiny Země, a tak oprávněně Pozemšťanům nedůvěřovali. Hlavsu pro jistotu uspali a pak s ním rychlostí světla odletěli na Mars. Brzy se však vrátili a s pomocí robotů podobných Marťanům "povětroň" odstranili a Štefánik se mohl vrátit včas na Zem.

Návrat do Brna se uskutečnil za veliké slávy, ale předpokládaný sňatek Hlavsy a Elly se nekoná, protože Ella dostala telegram, že umírá její poručník. Proto se rychle vrací do Ameriky. Slibuje však, že se vrátí, a tak v tomto ohledu ještě není nic ztraceno.

Knihu Arnošta Cahy jsme do naší přehlídky české SF zařadili jako reprezentativní ukázku "kosmické SF", tj. takové, která se odehrává ve vesmíru. Patří mezi nejlepší, neboť netrpí nadřazeností pozemšťanů (jako Pintera: Král Marsu), ani není rozvláčná a bezobsažná (jako Hloucha: Sluneční vůz). Ironicky popisuje lidi a nediví se, že mimopozemšťané mají dobrý důvod se nám vyhýbat. V knize je použito řady vynálezů, jako je antigravitační přístroj a poštovní koule, ale v tom není její hlavní klad. Ten vidím v její čtivosti a v přesvědčení, že nakonec všechny myslící bytosti jsou vlastně bratři, i když jsou to třeba měsíční opoještěr. Proto se

dá autorovi prominout řada nesmyslů (z nichž nejhorší je to, že táhnou z vody Jiříčka i s ryboještěrem, který se mu zakousl do nohy, a Jiříček to přežije ve zdraví).

Knihu hodnotí kladně I O. Neff, a tak si někdy myslím, že některá odlišná hodnocení má a Neffova u knih uváděných v této rubrice vyplývají z toho, že Neff recenzované knihy asi nečetl.

Tuto recenzi můžeme uzavřít pasáží z knihy O. Neffa Něco je jinak: "Jeho román (A. Cahy) je myšlenkově prostý, avšak plný dobromyslného humoru a nezřídka v něm nalezneme i jemnou ironii v narážkách na dobové poměry. Není v něm stopy po křečovitém velikášství, společném rysu druhořadých vědeckofantastických autorů ... Za zmínku stojí i četné ilustrace Miroslava Fridricha, které zřetelně vybočují z obvyklého průměru své doby. Kniha byla zřejmě rozšířena hlavně v moravském regionu, takže mezi českými sběrateli je téměř neznámá."

- eč -

REDAKCE ČTENÁŘŮM!

V prvním čísle našeho zpravodaje, kdy jsme začínali naši rubriku o neznámých knihách české SF, jsme Vám slíbili, že se pokusíme ji rozšířit i na neznámé slovenské knihy SF. Jenže ani teď žádný náš člen nevlastní žádnou podobnou knihu. Naštěstí nejsme jediní, kdo se zabývají tímto tématem. Bratislavští kolegové sestavili seznam patnácti starších slovenských SF knih (publikace Slovenská sci-fi, Mestská knižnice v Bratislavě a fanzin Sféra 1/87, SFK Slovnaft Bratislava). Také nám nabídl pomoc Zdeněk Páv, zakladatel a organizátor edice Klíč a poskytl nám dostatek materiálu na novou rubriku, a sice Klíč k neznámé slovenské SF. Bohužel o autorech zveřejňovaných knih SF se nám nepodařilo shromáždit žádné životopisné údaje. Budeme našim čtenářům vděční, když nám tyto informace pomohou doplnit.

Chceme na tomto místě poděkovat Zdeňku Pávovi a Igoru Kolkovi za pomoc a ochotu, s níž nám poskytli své materiály.

Pokud v této rubrice budou zveřejněny příspěvky členů našeho kluba, budou označeny zkratkou KJV.

HOST

K L Í Č - Klub líných čtenářů

Nejdříve trochu matematiky:
Pražský superseznam má asi 2.000 titulů. Průměrný čtenář přečte tak 3 knihy týdně.
Tedy - k přečtení všeho, co u nás vyšlo, by bylo potřeba skoro 15 let.
A to ještě není počítáno s tím, že:
1. existují i jiné druhy literatury než SF a občas stojí za to si něco přečíst,
2. vycházejí stále nové tituly SF (a už vůbec nehledě k hrozbě, že jednou budou vycházet nejméně 3 knihy týdně!)

Tuto neradostnou, katastrofickou a bezvýchodnou situaci vám umožní vyřešit jedině a pouze

Klíč SF,

který Vám mimo jiné uchrání:

1. zrak
2. výkřiky "proč já tuhle pitomost vlastně četl!"
3. spoustu času

a přitom zvýší váš přehled v literatuře sci-fi.
Důvod?
Budete totiž mít k dispozici obsahy starších a méně známých fantastických knih.
Rozhodnete-li se tedy do klubu vstoupit (neváhejte a vstupte!), získáte kromě výše popsaných výhod i něco málo povinností.
Jako "vstupní poplatek" budete muset zpracovat obsahy 10 knih, které jste četli, a to strojem na papír A4 (přibližně). Kromě stručného obsahu můžete danou knihu pokritizovat, vyzdvihnout dobré ná-

pady, postřehy, myšlenky, případně i vypsat krátké citátky- prostě dát jiným o knize celkem jasnou představu a ulehčit jim dilema, jestli kniha stojí za přečtení.
Další(a poslední) nutností členů bude napsat každý měsíc dva další obsahy. Pochopitelně, že každý člen dostane všechny zpracované obsahy, které se sejdou a tudíž bude mít mnohonásobně víc obsahů, než sám zpracoval.
Pokud se rozhodnete do tohoto fiktivního klubu vstoupit, napište obratem na adresu: Zdeněk Páv
Ke kukačce 7
312 05 PLZEŇ.
Na přihlášce napište, které obsahy chcete zpracovávat.

## Klíč k neznámé slovenské science-fiction

Alexander Vaško

ODPLATA

(Obraz z naší blízké budoucnosti)

(Trnava, Spolok sv. Vojtecha, 1938, str. 106, ed. Knižnica "Plamen" - a č. 8)

Děj románu se odehrává v r. 1982. Lidé používají pro osobní dopravu soukromá letadla, malá a rychlá. V úřadech mají videtelefony. Události začínají tím, že tajemný ing. Krasanov koupí u Duvan na západním Slovensku starý hrad uprostřed močálů a dá okolo postavit vysoký plot. Místní obyvatelé podle zvuků za plotem usoudí, že majiteli se podařilo vypěstovat obří zvířata. Místní "honorace" to oznámí na okrese a učitele Bielého požádá kontrašpionáž o pomoc. Učitel se stane svědkem pokusu, při kterém je pomocí dvou paprsků elektrické energie zapálen stoh slámy. Podobný úkaz se ještě několikrát na různých místech opakuje. Kontrašpionáž zatím zjistí, že inženýrův otec byl význačný vynálezce, který odešel z Ruska, aby nemusel

zdarma odevzdávat vládě své vynálezy, do Německa. Jeho dva synové vystudovali v Rusku, Ivan se stal lékařem a Vladimír inženýrem. Samozřejmě, že jsou mimořadně nadaní a tak, obávající se o osud svých vynálezů, odstěhují se na Slovensko.

Učiteli se podaří získat přízeň majitele hradu a prohlédnout si jeho zvířata (čtyřmetrového koně ap.) a začne ho ovlivňovat, aby prodal vynález na Slovensku. Na hradě bydlí lékař, jeho bratr má dům na dunajském ostrově u Bratislavy. Oba se přesvědčí o tom, jaký je slovenský národ dobrý a čestný a nakonec se rozhodnou vynálezy odprodat státu. Inženýr sestrojil přístroj "na regulaci šířemí elektrických vln" a přesným zacílením ze dvou míst dokáže ničit letadla, a lékař vynašel preparát,který po vstříknutí do štítné žlázy ohromně podporuje vzrůst.

Němci však lékaře přepadnou a když jim neprozradí vzorec séra, postřelí ho. Po vyléčení se lékař ale nemůže na formulku rozpomenout, a tak se hrdinové smiřují s tím, že je nutné ji znovu objevit, jelikož z bezpečnostních důvodů nebyla nikde zapsána.

Uplynuly další roky a světová situace se začala vyostřovat, Němci zabrali Maďarsko a poté přepadli Slovensko. Tomu pomohl plán ing. Krasanova, který mezitím vymyslel a jen tak mimochodem i zrealizoval: ze svého ostrova pod Dunajem vykopal šachtu až pod zničené území na druhé straně. Nyní byla pod řekou odpálena nálož a Dunaj šachtou zaplavil obrovské plochy na nepřátelském území. Rovněž do boje nasadili druhý inženýrův vynález a blesky ničily nepřátelské továrny a letadla. Za pár dní válka skončila a s ní i naděje Němců na vládu nad celou Evropou. Po válce byly založeny Spojené státy Slovanské.

V poslední kapitole se ještě jednou po více letech hlavní hrdinové setkávají a dovídáme se, že inženýr pracuje na bezdrátovém přenosu elektrické energie a jeho bratr si vzpomněl na vzorec a pokračuje v pokusech.

- Klíč -

Alexander Vaško

## SLOVENSKO NA POSCHODIACH

(Trnava, Spolok sv. Vojtecha, 1940, str. 126,
Knižnica "Plameň" - a č. 11)

Příběh Ferka Horánského začíná jeho školními léty, kdy se ze studenta - sportovce stává jeden z nejlepších žáků. Bylo to v době, kdy se osamostatnil Slovenský štát a přímo do klína mu spadlo dědictví po nejbohatším člověku na světě, potomku slovenských emigrantů do Ameriky mr. Cushyho. V závěti povolil Slovensku užívat jen úroky, na podstatu lze sáhnout pouze v případě napadení nebo mimořádného vynálezu, který by povznesl celý národ. Spokojenost a blahobyt zavládly na celém Slovensku, začaly se budovat nové silnice, železnice, "slovenský úl se vzbudil".

Ferko skončil vysokou školu a nastoupil do továrny jako vedoucí inženýr. Mnoho přemýšlel, jak by pomohl svému národu, až ho napadla fantastická myšlenka. Tři roky pracoval než se mu povedlo ji realizovat. Pomocí "božího osvícení" sestrojil přístroj, který vysílal vlny, rušící neproniknutelnost hmoty slunečními paprsky. Jako správný vlastenec vynález odevzdal státu.

Pomocí Cushyho fondu se započaly gigantické práce pod zemí, v hloubce 400 - 500 metrů, kde vznikaly pozemky o rozloze stovek kilometrů čtverečních. Půdu stát přiděloval k obdělání nemajetným zemědělským dělníkům, kterým půjčoval také stroje.

Agenti cizích mocností se samozřejmě snažili ukradnout některý ze strojů, ale ty byly ostražitě hlídány. Podařilo se to až jistému Müllerovi, který bydlel jako podnájemník u Horanského sekretářky Evy. Bdělá tajná policie ho však dopadla.

Slovensko neustále bohatlo a tak se časem začalo pod "druhým Slovenskem" v ještě větší hloubce budovat "třetí Slovensko". Při pracech se narazilo na bohatá ložiska zlata a platiny. Toto druhé poschodí vyvlastnil stát a pracovali tu státní zaměstnanci. Pěstovali tu tropické ovoce, které tím pádem nebylo třeba dovážet, ba naopak, Slovensko ho exportovalo. Nesmírně se zvýšil příliv zvědavých turistů.

Jednoho dne se po 15-ti létech z Ameriky vrátil Ferkův bratranec Debnár, který si plně získal jeho důvěru. Po čase však ukradne přístroj a chce ho prodat některému státu. Neuteče však daleko, havaruje při útěku s letadlem a při vyšetřování se ukáže, že to byl vlastně podvodník, který se za Debnára vydával. Po tomto incidentu slovenská vláda rozhodla, že po pěti letech odevzdá vynález celému světu. Ferko cestou domů z tohoto zasedání přemýšlel, jaký nový vynález do té doby vymyslí, aby si slovenský národ udržel svoje světové prvenství. Doma ho překvapila manželka Eva, která v mezidobí experimentovala se žárovkou, kterou chtěl Ferko nahradit sluneční paprsky v podzemí po dobu zimních měsíců. Zjistila, že ozařuje-li se jí obilí po celý den, dozrává za 10 - 14 dní. Světlá budoucnost Slovenského státu je tedy zajištěná, neboť "Pán Bůh má rád slovenský národ".

- Klíč -

Alexander Vaško

DIVOTVORNÝ KAMEŇ

(Román pro dospívající mládež)

(Trnava, Spolok sv. Vojtecha, 1940, str. 96, ed.: Knižnica "Plameň - a č. 9)

Román se odehrává v malé slovenské obci Lesná. Továrník Gregus, lidumil k pohledání, majitel místní chemické továrny, při jednom z pokusů zahyne i se svým spolupracovníkem. Zanechá po sobě syna Petra předurčeného v dospělosti vést továrnu. Petko s matkou a dvěma sirotami (Marienkou a Evičkou) po Gregosově spolupracovníkovi, odchází studovat do Bratislavy. Továrnu zatím vede jeho strýc, avšak neprosperuje a továrna musí být nakonec prodána. Ve světě se situace stále zhoršuje, ubývá zdrojů energie.

Rodina se po ukončení Petrových studií vydá na prázdniny do Lesné. Zde Petr na půdě nachází s Evičkou staré zápisky jejího otce, ve kterých ho zaujme poznámka o kameni, který "pil vodu". Při jedné z procházek se jim to podaří najít a Petr zjistí, že je t

lidstvu neznámý kov, rozkládající vodu na vodík a kyslík. Tím pádem se z nich stali milionáři, mohli koupit zpět továrnu, rozšířit výrobu a zásobovat lacinými plyny prakticky celý svět. Automobily a stroje se přestavěly na nový laciný pohon a klasická paliva se těžila v minimální míře. Noví majitelé továrny věnovali nesmírné částky na dobročinné účely.

Samozřejmě, že množství agentů z celého světa se pokouší zjistit tajemství výroby, ale to znají jen dva objevitelé kamene. Podrobněji je popisované pouze úsilí žlutého plemene. Japonci nakonec ing. Greguse unesou a věznÍ v Rumunsku. Tajemství však neprozradí a za pomoci Němců se mu podaří uniknout a vrací se domů, kde ho vděční dělníci nadšeně vítají.

Román končí výčtem zásluh Slovenska, které světu dopomohlo zbavit se žlutého expanzionismu, protože žlutým odmítlo dodávat laciné plyny a tím jim znemožnilo dodávat na trhy laciné zboží.

Oproti Vaškovu románu z roku 1938 Odplata možno pozorovat změnu zacílení propagandy. Předtím to byli Němci, na kterých neviděl nic dobrého, a tentokrát jsou to právě oni, kdo Greguse zachrání, zatímco zlí jsou žlutí. Příčinu je určitě možno najít v politické situaci, která se za těch pár roků radikálně změnila. V románě je i dosti značná část věnována sentimentální lásce Evy a Petra, kteří se samozřejmě vezmou a vytvářejí z továrny a rodin dělníků malou Utopii.

- Klíč -

## MOŘE A PLANETY

Nezaujatý pozorovatel z vesmíru by charakterizoval naši Zemi jako těleso zhruba kulovitého tvaru, na jehož povrchu je tenoučká blána z jakési vlhké a do jisté míry nestálé substance. Měl by naprosto pravdu, protože moře o průměrné hloubce cca 3 kilometry není nic než tenký film ve srovnání s 6.380 kilometry zemského poloměru. To, že na některých místech z této blány pronikají isolovaná suchá

místa, na věci nic nemění, neboť jejich celková plocha nedosahuje ani 30 % celkového zemského povrchu.

Stojíme nyní před otázkou: Jde o situaci běžnou v kosmických podmínkách, nebo je pozemský oceán jen mimořádně vzácnou výjimkou?

Hledáme-li odpověď, musíme se nejdříve zamyslet nad tím, jak může moře vůbec vzniknout. Je jisté, že musí být tvořeno substancí, která je tekutá, a to za podmínek daných vhodnou konstelací teploty a tlaku na povrchu dotyčné planety. Tato substance se musí skládat z elementů kosmicky běžných, které jsou na planetě v dostatečném množství, aby mohly vytvořit moře.

Prakticky se jedná o 15 prvků, vyskytujících se buď v čistém stavu nebo v určitých sloučeninách, případně směsích. Z těchto elementů jsou helium, neon a argon inertními plyny, které s ostatními netvoří žádné sloučeniny a vyskytují se výhradně v čisté formě. Rozhodujícím prvkem je vodík, jehož atomy ve vesmíru tvoří 90 procent veškeré hmoty. I když se dobře slučuje s mnoha dalšími prvky, přesto ho zbývá ještě tolik, že tento úbytek prakticky neznamená nic. S uhlíkem vytváří methan, s dusíkem čpavek, s kyslíkem vodu a se sírou sirovodík.

Kyslík s křemíkem za přítomnosti sodíku, hliníku, hořčíku, vápníku a j. se slučuje na různé silikáty (křemičitany), které tvoří podstatu zemské kůry. V silikátech možno najít i železo a nikl, kteréžto těžké prvky tvoří především jakousi směs, z níž je složena oblast kolem zemského jádra.

Tato malá zjednodušená exkurze do oblasti chemie je nutná pro pochopení podstaty jevů, o nichž bude pojednáno dále. Abychom objevili "recept" na tvorbu oceánů v kosmických podmínkách, musíme si tyto prvky, resp. jejich sloučeniny rozdělit do tří kategorií:

1) Vodík, helium, neon, argon. Všechny mají bod varu kolem - 170°C, což znamená, že při vyšší než uvedené teplotě jsou plyny. Nemohou tedy za běžných podmínek být mořetvornými prvky.

2) Křemičitany, železo a nikl. Tají o teplotě kolem + 1000°C, takže ani tyto nemohou za normálních okolností být tekuté a vytvářet oceány.

3) Metan, čpavek, voda, sirovodík. Tyto látky za přijatelných podmínek jsou tekuté a mohou proto být podstatou oceánu. Na druhé straně se však vyznačují značnou labilitou při změně podmínek, takže je nadále budeme označovat jako "těkavé".

Jednou z hlavních podmínek pro vznik oceánu na planetě nebo jiném astronomickém tělese je vzdálenost od centrální hvězdy (slunce). Je-li planeta příliš blízko a teplota jejího povrchu vysoká, zrychlí se pohyb atomů a molekul látek tvořících její hmotu. Zejména atomy helia a neonu planetární gravitace pak neudrží, takže odlétnou do prostoru. Totéž platí i o dvouatomových molekulách vodíku. Protože tyto prvky tvoří zhruba 99 % počtu všech atomů planety, je zřejmé, že dotyčné kosmické těleso musí být malé. Navíc, pokud je příliš blízko slunci, pak se neudrží na něm ani tzv. "těkavé látky" (viz výše). Zůstávají tedy jen těžké silikáty, případně nikl a železo. To znamená, že např. planeta Merkur (nebo i mimořádně malé těleso, i když dosti vzdálené od slunce jako je Měsíc) jsou bez jakékoliv atmosféry, jejich hmota je v pevném skupenství a žádné oceány proto vznikat nemohou.

Mars je větší než Merkur a také podstatně chladnější, takže by měl předpoklad zabránit úniku "těkavých látek", které by mohly vytvářet moře. Na druhé straně však ani on není schopen udržet jich dostatečné množství, a navíc je příliš chladný, aby mohly zůstat v tekutém stavu. Takže ani zde nejsou podmínky pro tvorbu moří.

Naproti tomu Venuše je poměrně velká, je tedy schopna si tyto látky udržet, ale zase její teplota je natolik vysoká, že se v kapalném stavu nevyskytují. Vytvářejí kolem Venuše plynnou, těžkou atmosféru, jejíž tlak dále zvyšuje planetární teplotu, takže ani zde moře vzniknout nemůže.

Z toho všeho vyplývá, že moře může vytvořit jen planeta stejná nebo o něco větší než Venuše, jejíž teplota je však podstatně nižší, aby se "těkavé" látky udržely v tekutém stavu. Zůstává však otázkou, kterou z těchto látek může být moře vytvořeno.

Předpokládejme dále, že planeta je dostatečně malá, aby ztratila vodík a převážnou část inertních plynů, ale ne zase na tolik, aby unikly i "těkavé" látky. Pokud planeta nemá extrémní teplotu, dochází na ní k chemickým pochodům, při nichž se čpavek rozkládá na atmosférický dusík a zbylý vodík s kyslíkem vytváří vodu. Ob-

dobný proces nastává i u uhlíku, zatím co methan zde prakticky nehraje žádnou roli. Uvolněná síra se slučuje s jinými pevnými látkami a spoluvytváří zemskou kůru. Ze všech "těkavých" látek zbývá tedy jenom voda - a to je právě případ naší Země.

Nyní se zamyslemе nad případy, kdy kosmické těleso je velmi daleko od centrální hvězdy. V důsledku nízké teploty zpomaluje se i pohyb atomů a molekul, takže i nepatrná gravitace postačí, aby si těleso svůj vodík, případně i helium a neon udrželo. Navíc pak gravitační pole tělesa přitahuje tyto prvky z okolí, čímž se těleso zvětšuje a sílí i jeho gravitační potence. Konečným výsledkem je planeta typu "plynový obr", jejíž podstatou je převážně vodík, který v důsledku nesmírného tlaku vytvářeného tímto "obrem" je stlačen do jakéhosi žhavého magmatu, takže vlastní planeta je do jisté míry tekutou. Není to ovšem oceán v našem slova smyslu a pochody, které za těchto extrémních podmínek vznikají, nejsou ještě dostatečně objasněny. Příkladem takovéto planety je Jupiter.

Menší tělesa pohybující se rovněž ve velké vzdálenosti od slunce mají malou gravitační sílu, takže své plynné komponenty si nedokážou udržet, tím méně přitáhnout z prostoru další. Podstatou těchto těles jsou proto pouze křemičitany, železo, nikl a částečně též led tvořený zmrzlými "těkavými" látkami. To platí například o některých měsících vzdálených planet a o kometách.

Zdá se tedy, že menší tělesa naší sluneční soustavy, vzdálená od slunce, nemohou vytvářet oceány, ledaže by nastaly mimořádné okolnosti. Pokud těleso má teplotu kolem - 161,5°C, tj. kdy methan mění své skupenství z plynného na kapalný a obráceně, existují vedle sebe obě formy, tj. methanová atmosféra a snad i methanové moře. Lehké prvky a voda samozřejmě existovat nemohou v důsledku nízké gravitace. Záležitost je komplikována tím, že methanové molekuly se za určitých podmínek shlukují a spolu s uhlíkem vytvářejí uhlovodíky, z nichž některé jsou rovněž tekuté. Proto problém případného methanového moře konkrétně na Titanu, což je třetí Saturnův měsíc. není dosud zcela objasněn, zejména pokud jde o jeho složení.

Závěrem možno shrnout: Aby astronomické těleso mohlo mít moře, musí splňovat řadu velmi specielních podmínek. To znamená, že ve vesmíru se to týká jen velmi nepatrného počtu planet. Naproti tomu, pokud planeta má zhruba velikost země a přibližně její teplotu, je

téměř jisté, že moře v našem smyslu má. Menší, chladná tělesa mohou v některých případech rovněž mít moře, které je ovšem tvořeno methanem, případně uhlovodíky, nikdy však vodou. V naší sluneční soustavě je to jen Země, případně Titan, kde jsou podmínky pro jeho vytváření, ovšem podstata a složení těchto moří je naprosto rozdílná.

S přihlédnutím k článku I. Asimova "Recipe for an ocean" vydaném v edici Pocket Book N. Y. USA v r. 1978 zpracoval MM.

Larry Niven

## VÁLEČNICI

(The Warriors)

Autorův literární profil je dostatečně obšírně rozveden v Poutníku č. 2. Obě tam uvedené povídky, stejně jako tato, patří do cyklu historie budoucnosti, kterému dal autor název "Known Space" (Známý vesmír), jenž řadou povídek a románů líčí osudy lidstva od cca r. 2000 - 3100.

První období této "historie budoucnosti" (cca 2000 - 2400) se týká prvních kroků lidstva na asteroidy, některé planety sluneční soustavy, nebezpečí hrozícího od tajemných bytostí (Ptavv, Protector) a končí dobýváním mezihvězdného prostoru a nalezením vhodných planet k osídlení (We made it a Jinx). Sem právě patří uvedená povídka, jejíž děj se odehrává kolem r. 2400.

R. 2400 - 2600 je obdobím konsolidace kolonizovaných planet, vítězných válek proti dobyvačným Kzintům a úpravou vztahů mezi lidmi a ostatními mírumilovnými rasami (Kdatlyno, Puppeteers aj.). Do konečných let této etapy patří i děj obou povídek v Poutníku č. 2, jakož i dříve oficielně publikované "Neutronové hvězdy".

Chronologie "Known Space" pak pokračuje až do r. 3100 řadou povídek a především rozsáhlým románem "Ringworld" (oceněn Hugem) a jeho pokračováním "The Ringworld Engineers" vydaným v poslední době.

"Jsem si jist, že nás zpozorovali, pane." Technologický důstojník trval tvrdošíjně na svém. "Všiml jste si toho zvláštního kruhu umístěného na zádi?"

Stříbřitý obraz cizího kosmického plavidla téměř zaplnil celou obrazovku. Loď měla podobu kruhu obepínajícího válcovitou osu, což připomínalo tužku provlečenou platinovým náramkem. Na konci válcovitého tělesa bylo něco jako stabilizační křidélka. Na trupu se rýsovala zvláštní hranatá písmena, zcela odlišná od kzintského písma tvořeného soustavou teček a čárek.

"Samozřejmě, že jsem si toho všiml", řekl nevrle kapitán. "Ten kruh se otáčel, ale jakmile jsme se přiblížili, zastavil se." Kapitánův ohon se nervózně pohyboval sem a tam. "Vůbec tomu nerozumím", potřásl nechápavé hlavou. "Proč se nesnažili uprchnout, když nás spatřili? To jsou si tak jisti, že nám mohou odolat?" Obrátil se ke svému podřízenému: "Nebo snad máme utéct my?"

"To v žádném případě, pane. Ta loď je beznadějně zastaralá a nevím, čím by nás mohla ohrozit. Její plášť je obyčejná slitina různých kovů a ten otáčivý kruh svou dostředivou silou vytváří umělou gravitaci. Tento systém jsme opustili již před staletími, stejně tak jako reaktivní motor, jímž je tato loď poháněna."

Kapitán nedůvěřivě zastříhal svýma kočičíma ušima. "Ale jak se pak mohla ocitnout tak daleko, desítky světelných let od nejbližší hvězdné soustavy?"

Do navigační kabiny vstoupil zbrojní důstojník a hlásil: "Pane, všechny těžké zbraně jsou namířeny na onu loď!"

"Dobře. Ale palte, až vám k tomu dám pokyn. Osobně uříznu uši a ohon tomu, kdo vypálí předčasně! Mimochodem, co dělá Telepat?"

"Právě se vzbudil, pane, a čeká, až ho zavoláte."

"Vyřiďte mu, ať se ihned dostaví!"

"Rozkaz!" Zbrojní důstojník předpisově pozdravil a vyběhl z místnosti.

Technologický důstojník se odvrátil od obrazovky. "Pane, všimněte si toho lesknoucího se zakončení lodního trupu. Vypadá to jako odrazové zařízení světelných paprsků. To by znamenalo, že mají fotonový pohon, který jsme dávno zavrhli. Ten jim sice umožňuje mezihvězdné lety, ale za cenu mnoha let strávených na cestě."

Dveře se otevřely a vstoupil Telepat. "Hlásím se na váš rozkaz, pane!" Nedbale zasalutoval a pak upoután pohledem na obrazovku, udiveně zahvízdl a zvědavě se přiblížil, aby lépe viděl, aniž by vyčkal kapitánova povolení. Technologický důstojník potají zasténal, pohlédl na kapitána a v duchu si přál, aby byl rychle někde hodně daleko.

Na Telepata byl vůbec trapný pohled. Srst měl zválenou, jak právě vstal z lůžka, chon splihlý a celkový dojem, který budil, byl na hony vzdálen od ideálu kzintského bojovníka - dobyvatele. Bylo kupodivu, že kapitán ho již dávno nezabil. Ale ten by to neudělal ani pro nejtěžší porušení subordinace. Telepaté jsou vzácní a jejich emocionální nestálost je všeobecně známa, takže kapitán se vzácným sebezapřením zachoval klid. Byl to někdo jiný z posádky, tak by za desetinu Telepatových poklesků již dávno ztratil uši, chon a hodnost.

"Tamto je nepřátelská loď", řekl kapitán, aniž by dal najevo svou nevoli vůči této karikatuře kzintského válečníka. "Potřebujeme informace. Můžete proniknout do myslí její posádky?"

"Pokusím se, pane!" Telepat otráveně zakňoural, ale protestovat se přece jen neodvážil. Sedl si do křesla a po chvíli se jeho uši sklopily, zornice očí se zúžily a krysí chon matně klesl k zemi. V jeho mysli se nejprve promítaly myšlenky z nejbližšího okolí, mezi nimiž výrazně převládala kapitánova charakteristika jeho osoby - "Zatracený, ochrnělý civilista" -. Rychle ji zapudil a postupně se oprostil i od dalších myšlenkových proudů členů posádky. Pak se náhle ocitl ve zcela cizím a pro něho těžko pochopitelném prostředí ...

Steve Weaner, kapitán lodi "Andělská tužka" směřující k právě objevené planetární soustavě nazvané později "We made it", plynul v beztížném stavu centrální chodbou, až dospěl ke dveřím radiové kabiny. Když je otevřel, radistka Ann Harissonová se otočila a znaveně odložila sluchátka.

"Nic, ani se neozvali. Pravděpodobně nemají rádio." Odpoutala se od sedadla, povstala a protáhla se, přičemž se vznesla ke stropu, vytvářejíc při tom řadu zajímavých a pohledných přemetů.

"Takže pravděpodobně rádio nemají", uvažoval Steve. "Ale vsadím se, že i oni se pokoušejí nějakým způsobem s námi komunikovat. No nic. Sedněte si zase k přístroji a kdyby něco, tak mne hned za-

volejte!" S těmito slovy opustil kabinu a vplynul do spojovací chodby již proplouval zvláštními žabími pohyby. Beztížný stav snášel nejlépe ze všech dvanácti členů své posádky. Nakonec nebylo divu. Steve pocházel z Asteroidů, zatím co všichni ostatní byli pouzí pozemští "blátošlapové".

V ohybu chodby se téměř srazil se Sue Bhangovou, ale oběma se nějakým záhadným způsobem podařilo zachytit se výčnělků, takže k přímé kolizi nedošlo.

"Ahoj Sue! Kam máš namířeno?"

"Do rádiové kabiny. A kam ty?"

"Podívat se do strojovny."

"To snad nespěchá. Chtěla bych si s tebou promluvit o té cizí lodi. Prohlížela jsem si ji teleskopem - a nějak se mi nelíbí. Na boku má namalovány nějaké divné klikyháky - asi nápis. Ale to písmo je naprosto nesmyslné, takové zvláštní tečky a čárky. Úžasné je na tom to, že to jsou první mimozemšťané s nimiž jsme se kdy setkali. Jsem zvědava, jak vypadají!"

"Mne zajímá něco jiného." Steve zamyšleně potřásl hlavou. "Ta loď se neotáčí, jak si tedy vytváří umělou gravitaci? Při tom jen stojí a mlčí. Co když mají nějaké špatné úmysly?"

Sue vytřeštila oči. "Jak tě něco takového mohlo napadnout? Jsem si jista, že touží po přátelském setkání stejně tak jako my!"

Steve přemýšlel nad vhodnou odpovědí, když za ohybem chodby se vynořil lodní lékař Jim Davis, kráčející pohodlně na magnetických podrážkách, které si stačil včas připevnit. Když "Andělská tužka" opouštěla zemi, bylo mu dvacetsedm let. Nyní byl statným osmatřicátníkem s mírným bříškem, nejstarší muž na lodi.

"Halo", pozdravil je s úsměvem, přešel kolem nich a zmizel v zátočině chodby. Sue se za ním dívala, a pak se otočila zpět ke Stevovi. "Řekni, Steve, bojovali jste někdy tam u vás na Asteroidech?"

"Ne." Steve zavrtěl vehementně hlavou, ale pak dodal váhavě: "Nevím, zda je to možno nazvat bojování, ale někdy se přece jen objevily spory mezi muži, které se řešily pěstmi. Víte, u nás je strašné riziko, kdyby došlo ke zranění. Lékařská služba je jen na velkých základnách jako je třeba Ceres, ale na malých asteroidech, kde jsou hlavní naleziště nerostů, je každý odkázán sám na sebe. Kromě toho za ta staletí mírového života, agresivita z nás ...."

Steve pohlédl na Sue a vytřeštil oči. Dívka se chytila za hlavu, zasténala a svezla se pomalu k zemi. V témže okamžiku cosi vybuchlo ve Stevově mozku. Pocítil strašlivou bolest, závrať, a pak již nic ....

"Zeptejte se jich na bližší podrobnosti pohonu jejich lodi!" Kapitán rychle formuloval otázku, věda, že Telepat může udržovat spojení jen velmi krátkou dobu.

"Je to fotonový pohon, při čemž světelné částice jsou urychlovány řízenou thermonuklearní reakcí. Vodík získávají z kosmického prostoru elektromagnetickým lapačem ..."

"Vtipné, i když primitivní", pokýval hlavou kapitán. "Ale můžeme je dohonit v případě, že by se dali na útěk?"

"Neměli by naději. Na rozdíl od nás nemohou překonat rychlost světla."

"Jak jsou ozbrojeni?"

Telepat se odmlčel, zatím co kapitán se svým důstojníkem napjatě čekali na odpověď. Po chvíli řekl Telepat váhavě: "Žádné zbraně nemají, zdá se, že nemají ani určitou představu, co to vlastně jsou zbraně. Ale moment! V kuchyni vidím ostré nástroje - nože a tak. Jinak nic."

Kapitán se svým důstojníkem na sebe nechápavě pohlédli. "To znamená, že vůbec nebojují?", znělo kapitánova další otázka.

"Ano, pane. A myslí si, že my také ne!"

"Jak je to možné?"

"Nevím, pane. Nemohu zjistit důvod. Snad jim jejich náboženství zakazuje bojovat, nebo je to jejich přirozenost. Prostě tomu nerozumím." Telepat zasténal a dlaněmi si sevřel hlavu.

Kapitán se na něho soucitně podíval. Musí to být pro něho těžké. Vniknout do cizího, zcela nepochopitelného myšlení a orientovat se v něm ...

"Co teď právě dělají?"

"Čekají, že se s nimi budeme domlouvat. Pokoušeli se s námi nějakým primitivním způsobem navázat spojení, ale marně. Tak si myslí, že se to snad povede nám."

Kapitán nechápavě zavrtěl hlavou. "Proč si myslí, že bychom my ... ale na tom teď nezáleží. Mohli by být pobiti tepelným úderem?"

"Jistě, pane."

"Přerušte kontakt!"

Telepat potřásl hlavou, z níž se řinuly potůčky potu. Zvrátil se do křesla a okamžitě usnul.

"Zbrojní důstojník!" Kapitán zařval do komunikátoru.

"Rozkaz, pane!"

"Zaměřit tepelné induktory na nepřátelskou loď!"

"Promiňte, pane, ale jejich účinek není okamžitý. Potrvá chvíli, než ..."

"Jak si můžete dovolit argumentovat s mým rozkazem?" Kapitán vztekle zasyčel a pak pronesl rozčilený monolog o ctnostech okamžité a bezpodmínečné poslušnosti, jejž zbrojní důstojník vyslechl ve strnulém pozoru a smrtelně bledou tváří. Pak jako střela vylétl ze své kabiny, aby dal příslušné rozkazy.

Kapitán si potěšeně zamnul ruce. Až bude cizí posádka zabita, zmocní se nepoškozené lodě a prozkoumá ji. Pak podle zpětného průmětu její trajektorie zjistí její domovskou planetu, a pokud tam budou přijatelné podmínky, stane se dalším světem kzintského imperia. A on, jako Dobyvatel, obdrží jedno procento z výnosů planety, kterou objevil a anektoval. Bude boháčem a navíc udělený titul ho bude opravňovat ....

Jeho příjemné myšlenky byly náhle přerušeny hlášením navigačního důstojníka: "Pane, cizí loď než zastavila, produkovala své gravitační pole, které je o jednu čtvrtinu vyšší než naše!"

"Jejich domovská planeta je zřejmě o něco těžší než naše", uvažoval kapitán. "Ale nebude problém ji přeformovat na naše podmínky." "Zajímaví tvorové", obrátil se ke svému technologickému důstojníku, "vzpomínáte si třeba na Chunqueny?"

"Jistě, pane, zvláštní případ. Obě pohlaví tam byly na stejné intelektuální úrovni. Nepochopitelné. Ale bojovali!" Důstojník se při této vzpomínce usmál. "Nebo ti zvláštní tvorové na Altair I. Prý se uměli pohybovat v čase. Když jsme se tam vylodili, všichni zmizeli!"

"Ano", pokýval hlavou kapitán. "Ale v oficielním hlášení bylo, že spáchali hromadnou sebevraždu pomocí desintegrátorů. Zvláštní ovšem je, že jsme tam žádné desintegrátory nenašli. Ty by přece po nich musely zůstat, či snad ne?"

"Vůbec se divím, proč se nás všichni tak bojí", uvažoval technologický důstojník. "Vždyť se jim prakticky nic nestane, jen to, že budou našimi otroky. Některé rasy mají opravdu divnou morálku!"

Přestože sám stále ještě trpěl příšernou bolestí hlavy, dr. Davis se staral o ostatní členy posádky, nacházejících se v různých stadiích ztráty vědomí. Postupně přicházeli k sobě, ale úporná bolest hlavy zůstávala navzdory pilulkám, které dr. Davis štědře rozděloval. Postupně se všichni shromáždili ve společenské místnosti, protože v těchto chvílích nikdo nechtěl být o samotě.

"Doufám, že nám už s tím dají pokoj", ozvala se Sue. "Ta bolest hlavy je nesnesitelná!"

"S čím mají dát pokoj?", Steve se překvapeně na ni podíval.

"No přece s tím, čeho proti nám použili. Mám dojem, že je to nějaká forma telepatického útoku, nebo co."

"Nesmysl. Nevěřím v telepatii. Spíše by to mohlo být něco z oblasti ultrazvuku. Ovšem, pokud je to jejich způsob, jak přátelsky komunikovat, pak pěkně děkuji!"

"Ale přece nemůžeme takhle proti sobě stát do nekonečna. Musí přece existovat nějaký způsob jak se domluvit!" Dr. Davis rozpačitě přejížděl očima po svých přátelích.

"To čekání mi také jde na nervy", souhlasil Steve. "Co kdybych zkusil hýbat lodí v systému morseových značek?"

"Nechte si ty vtipy", zamračila se Sue. "Možná, že je to otrávií a vykašlou se na nás, i když na druhé straně by to byla hrozná škoda. První případ kontaktu dvou kosmických civilizací! Co by se z toho dalo všechno vytěžit!"

"Nezdá se vám, že je tu najednou nějak teplo?", Steve se rozpačitě rozhlížel po ostatních. Pak se dotkl mimoděk ocelové stěny trupu a zasykl bolestí. "Je horká! Co se to zase děje? Snad ne nějaká další forma komunikace!"

V místnosti nastal zmatek. Vše co bylo z kovu se rozpalovalo čím dál více. Sue pronikavě vykřikla a držíc se za hlavu shroutila se na podlahu, kde se svíjela v paroxysmu bolestí.

Steve se na okamžik zarazil, a pak zařval: "Rychle s ní do ošetřovny! Doktore, musíte jí okamžitě vyjmout z hlavy zesilovač zvuku! Je kovový a ... "

Za pomoci ostatních odvlékl Sue do ošetřovny. Dr. Davis jí rozřízl kůži za uchem a vyjmul miniaturní naslouchací zařízení. Když skončil operaci, měl prsty popálené od rozpáleného skalpelu.

Veškeré pochybnosti Steva opustily! To již nemohl být nějaký nový pokus o komunikaci, ale zákeřný přímý útok. Rychle vklouzl do magnetické obuvi, vyběhl na chodbu a zamířil k navigátorské kabině. Sténal bolestí jak kovové podešve mu pálily chodidla, ale zaťal zuby, protože věděl, že musí rychle něco udělat, než bude pozdě.

Dveře u navigační kabiny otevřel za pomoci cáru košile, kterou si strhl a ovinul si s ní ruku. Nemoha déle snášet bolest spálených chodidel, skopl magnetické boty a střemhlavým skokem doplaval k řídícímu panelu. Přitáhl se za opěradlo pilotního křesla a rukou obalenou látkou košile zapnul motory. Pak začal pomalu otáčet lodí, přičemž bedlivě sledoval teleskopem nepřátelské plavidlo.

V obrazovce kzintské válečné lodi cizí plavidlo žhnulo intenzivním infračerveným zářením.

"Chvíli bude trvat než žár pronikne obytnou částí lodě", poznamenal technologický důstojník. "Je zřejmě důkladněji izolována než ostatní části."

"Nevadí. Až budete toho názoru, že jsou již mrtví, ať to Telepat ověří." Kapitán se spokojeně usmíval a nonšalantně si pročesával srst. "Kdyby nebyli tak bezbranní, byl bych nucen použít radikálnější metody, ale to by zase poškodilo loď, i když si myslím, že jsem to přece jen měl udělat. Opatrnosti nikdy nezbývá."

"Děláte si zbytečné starosti, pane", řekl technologický důstojník. "Je naprosto jisté, že žádné těžké zbraně nemají, a ani mít nemohou. To je patrno již z tvaru lodi, a pak na plavidlech tohoto typu zabírá reaktivní motor s příslušenstvím, včetně obytného prostoru prakticky veškerý vnitřní prostor. Ale podívejte se, pane! Oni se otáčejí. Zřejmě mají v úmyslu uprchnout!"

"Jste si naprosto jist, že se jim to nepodaří?"

"Naprosto, pane!"

"Hm", zamručel kapitán zamyšleně. "Co se stane až vystartují? Nemůže nám ublížit zpětný zášleh z fotonového reflektoru?"

"Určitě ne. Odrážené světlo je rozptýleno v širokém paprsku. Museli by mít parabolické zrcadlo, aby se koncentrovalo do úzkého svazku. Ledaže ..." Důstojníkovy uši se náhle ztopořily.

"Ledaže co?" Kapitánovy oči se sevřely v úzké štěrbiny.

"Laser. Ale to je nesmysl, oni přece nemají žádné zbraně!"

Kapitán zesinal. "Blbče!", zařval. "Samozřejmě, že žádné zbraně nemají, vždyť ani nevědí, co to je. Proto Telepat musel nutně konstatovat, že jsou neozbrojeni!" Vyskočil a vrhl se k interkomu.

"Zbrojní důstojník!"

"Rozkaz, pane!"

"Palte z těž .....!"

Bylo již pozdě. Strašlivý záblesk pronikl řídící kabinou a kapitán, včetně posádky vzplál jasným plamenem. Pak vybuchli ve vzduchoprázdnu, když se kzintská válečná loď rozpoltila.

Steve ležel v polovědomí ve své kabině. Dr. Davis otevřel dveře, vstoupil dovnitř a skloněl se nad ním. Steve se snažil namáhavě povstat.

"Klid!" Dr. Davis odmítavě vztýčil ruku.

"Co se stalo?", Stevův hlas byl slabý a chraptivý.

Dr. Davis se posadil na okraj lůžka. "To byste měl nejlépe vědět vy sám! Když se loď začala otáčet, běželi jsme za vámi do řídící kabiny. Proč jste nedal příkaz, abychom se připoutali? V okamžiku, kdy jsme procházeli dveřmi, jste motory zase vypnul. Pak jste omdlel."

"Co se stalo s tou druhou lodí?" Steve se snažil, aby jeho hlas zněl nevzrušeně.

"Naši právě prohledávají její vrak." Doktor si odkašlal, a pak pokračoval: "Od počátku jsem měl dojem, že s tou cizí lodí něco není v pořádku. Asi proto, že jsem trochu paranoik a vnitřně nějak nemohu souhlasit s obecným přesvědčením, že všechny rasy, které se dostaly na technologickou úroveň, umožňující mezihvězdné lety, jsou automaticky mírumilovní."

"Takže jsem je zabil!" Stevův hlas zněl tak, jakoby čekal, že doktor bude jeho tvrzení popírat.

"Dívejte se na to z toho hlediska, že to byla nutná sebeobrana a tak jaképak výčitky svědomí!"

"Byla to ale jenom náhoda. Snažil jsem se, abychom se dostali z jejich dosahu!"

"Čerta náhoda! Jednal jste naprosto promyšleně!" Doktorův hlas byl věcný a nevzrušený, jakoby konstatoval výsledek rozboru moči. "Ta loď byla od nás necelých čtyřista mil vzdálena, takže jste ji

mohl vidět pouze teleskopem a náhodné zásahy na tuto vzdálenost prostě neexistují. Naopak, věděl jste naprosto přesně, co děláte, když jste loď nasměroval zádí přímo pouěl osy teleskopu zaměřeného na ni, a pak jste zapnul fotonový motor. Namísto, abyste vyrazil pryč, motor jste zase vypnul, jakmile jste spatřil, že zášleh loď zasáhl. Na nepatrnou vzdálenost čtyřista mil byl fotonový paprsek ještě natolik koncentrovaný, že působil jako nepředstavitelně silný laser." Doktor se usmál: "Chcete ještě předstírat, že šlo o pouhou náhodu?"

Stevův zrak se strnule upíral na strop. "Tak dobře. Vidím, že víte, jak to bylo ve skutečnosti. Ale vědí to také ostatní?"

"Pochybuji. Jakékoliv zabíjení, i kdyby šlo o sebeobranu, je pro ně prostě nepochopitelné. Jedině snad Sue ..."

"Sue?"

"Mám takový dojem, že tuší pravdu, ale pokud je tomu tak, vyrovnává se s tím docela dobře. Řekl bych, že daleko lépe, než se s tím vyrovnají ostatní až se dozví, že vesmírem bloudí vražední válečníci. A to znamená" - doktorův hlas zněl téměř slavnostně - "konec světa našich idylických představ."

"Co tím máte na mysli?"

"Nerad bych byl melodramatický", usmál se dr. Davis, "ale je třeba si uvědomit, že jsme prožili více než třista let života bez válek, hladu a fyzických nemocí, kromě snad stárnutí. Prostě "Zlatý věk". Mírumilovnost se stala naší přirozeností a války, zbraně a zabíjení naše generace již nezná ani jako pojem. Teď to ale vše skončilo. Krutým způsobem jsme se přesvědčili, že mír je zrádná iluze, alespoň pokud jde o kosmický prostor."

Steve zaraženě mlčel. Po chvíli se zeptal: "Mohu odsud vidět tu loď?"

"Jistě. Stačí se podívat z okna. Přiblížili jsme se k ní, takže je docela blízko."

Steve se namáhavě zvedl z postele a přistoupil k oknu. Kzintská loď měla tvar obrovské rudé koule s četnými výstupky. Fotonový svazek ji rozťal tak čistě jako ostrý nůž vařené vejce.

"Muži se za chvíli vrátí", řekl dr. Davis, ukazuje na postavy ve skafandrech prolézající trosky. "Budou zmateni a hlavně zděšeni. Určitě přijdou s návrhem, abychom z vraku odmontovali zbraně a zabez-

pečili se tak proti dalšímu případnému útoku. Myslím, že to není špatný nápad, i když se mi při tom pomyšlení zvedá žaludek." Doktor byl bledý a hlas se mu chvěl, když dodal: "Náš první krok musí být varovat zemi, a tím se staneme po staletích míru znovu ozbrojeným společenstvím!"

Larry Niven: The Warriors ze sbírky Tales of Know Space, 1967

Překlad a úprava - MM -

Larry Niven

## PŘÍLIV

(There is a Tide)

Opět Larry Niven! Z literárně-psychologického hlediska by bylo zajímavé rozebrat, proč některý autor SF je bližší než celá řada ostatních, byť i ošlepených Hugy, Nebulami, popřípadě Mloky a Ludvíky, i když Niven, sice ve skrovnější míře, do této kategorie rovněž patří.

Tato povídka, stejně jako předchozí, je z cyklu "Known Space" (Známý vesmír). Její děj se odehrává kolem r. 2800, tedy o cca 200 let později než příběhy dobrodruha Beowulfa Shaeffera (Poutník č. 2, popř. "Neutronová hvězda" vydaná oficiálně), i když určitým způsobem spolu souvisejí. Spojovacím článkem je totiž hrdina příběhu, stoosmdesátiletý playboy Louis Gridley Wu, jehož bujarou křepkost zajišťuje "kořeníčko dlouhověkosti" objevené vědci na planetě Jinx. Louis je v určitém smyslu synem Beowulfa Shaeffera, který nedostal licenci mít děti, a tak musel použít dobrých služeb svého přítele Carlose Wu, který jako vědecký genius, licenci pochopitelně dostal. Mimochodem, Shaefferova manželka Sharrol je ona dívka, která mu při procházce městem ukradla peněženku (viz povídka "Flatlander" (Poutník č. 2). Tento detail vyplývá z povídky "The Borderland of Sol" (Pomezí sluneční soustavy), která zatím nebyla přeložena.

Byla to bezejmenná planeta. Kroužila kolem hvězdy, ležící asi čtyřicet světelných let od slunce, tedy daleko mimo oblast "Známého vesmíru".

V r. 2830, jakýsi Louis Gridley Wu, čistě náhodou letěl kolem - ale o tom až později.

Louis Gridley Wu byl stár stoosmdesát let, ale pravidelně užíval prostředek proti stárnutí, takže by to o něm nikdo neřekl. Ovšem dlouhověkost s sebou přináší problémy, které působí zejména na osoby s labilnější povahou, mezi něž Louis bezesporu patřil. Byla období, kdy ho vše kolem deprimovalo, a dokonce i pohled na lidi kolem ho uváděl přímo v zuřivost. V takových případech nasedl do svého kosmického člunu a odletěl daleko do kosmu, kde setrval tak dlouho, dokud se mu zase nezastesklo po lidské tváři a hlasu. Někdy to přehnal a zůstal v prostoru tak dlouho, že by nakonec uvítal dokonce i pohled na ďábelskou tvář kzintského válečníka, kdyby se mu tam náhodou zjevil.

Nyní to bylo počtvrté, kdy své osobní frustraci čelil útěkem do vesmíru. Celé měsíce strávil v samotě své kabiny, pouštěje si střídavě orchestrální hudbu a literární pásma ze své bohaté lodní kazetové knihovny.

Kroužil po obrovském kruhu, jehož středem byla sluneční soustava, když tu náhle před sebou spatřil hvězdu slunečního typu G3. Jat zvědavostí, vystoupil z hyperprostoru a pokračoval dál normálním letem v naději, že objeví její planetární soustavu. Ne že by ho zvlášť zajímala kosmografie, ale byla tu možnost objevit některou z Otrokářských schránek, které ve stavu časové stáze někdy kroužily jako satelity kolem některých planet.[1)]

---

1) Pro pochopení souvislosti nutno znát Nivenův román "The World off Ptavvs" (Svět Ptavvů), který nebyl přeložen. Jeho děj se odehrává cca v r. 2100, kdy došlo k prvnímu kontaktu lidí s mimozeměšťanem, který bezmála skončil katastrofou.

V úvodní části je čtenář přenesen miliardu let do minulosti, kdy existovalo imperium otrokářských Thrintů, kteří z podřízené rasy Tnuctipunů učinili své otroky. Tito se vzbouřili a v nastalé válce Thrintové zachraňovali nejdůležitější doklady své civilizace tím, že je uzavírali do stázových schránek a vysílali do kosmu, aby byly zachráněny před zničením, než se podaří vzpouru potlačit. V poslední fázi války Thrintové vynalezli jakousi absolutní zbraň, kterou zničili nejen vzbouřené otroky, ale i sami sebe. Od té doby putují vesmírem jejich opuštěné stázové schránky a postupně se stávají satelity některých planet.

Ještě před vzpourou otroků Kzanol, thrintský šlechtic, měl poruchu na své kosmické lodi a aby se zachránil, uvedl se do časo-

Najít takovou schránku byla ovšem nesmírná vzácnost a Louis, kdykoliv byl v kosmu, se o to snažil, ale nikdy se mu to dosud nepodařilo. Zapojil dálkový radar, na jehož obrazovce se mu centrální hvězda jevila jako šedý kotouč, kolem něhož obíhající planety se jevily jako bledé body.

Náhle zpozorněl. U jedné z planet se objevilo cosi lesklého. Louis zahvízdl a okamžitě zamířil tímto směrem.

Když se přiblížil k planetě na dostatečnou vzdálenost, zjistil, že se do značné míry podobá zemi. Zhruba stejná velikost, obdobně zbarvená s obrysy moří a kontinentů, s určitou atmosférou, ale bez měsíce. Na polech se bělaly ledové čepičky a na rovníku pod pokrývkou řídkých mračen zřejmě zuřila nějaká bouře. Nikde však nebylo vidět známky života.

"Prima!", zaradoval se Louis. "Teď se podívám po té bedně, chytím ji a přistanu. Pak ji pěkně v klidu prozkoumám! Ale slušnost vyžaduje, abych nejdříve zaklepal. Co když je planeta přece jen obydlena?"

Ale rádio a detektor záření nehlásily nic. Žádná známka civilizace. Louis spokojeně pokývl hlavou a zaměřil radar na lesklý bod, ostře se rýsující na pozadí planety. Podle jeho údajů se předmět nachází ve výšce dvanácti set mil nad povrchem planety a má tvar stříbrné koule o průměru kolem tří metrů.

"Nechápu, proč ti otrokářští Thrintové své schránky umísťovali na oběžnou dráhu kolem planet. Tam jsou přece každému hned na ráně", vrtěl nechápavě hlavou Louis. "Kromě toho mi není jasné, jak mohou takhle obíhat více než miliardu let. Za tu dobu by je přece musel tisíckrát srazit nějaký meteor nebo zničit kosmický prach, nemluvě o Tnuctipunech, kteří s nimi válčili. To není logické. Prav-

---

stáze. Jinak by nemohl překonat několik set let cesty k nejbližší thrintské planetě, kde by byl zachráněn. V průběhu letu však došlo ke zmíněné válce a Kzanola na planetě nikdo nečekal. Dopadl proto do moře, kde klesl na dno, kde spočíval miliardu let.

Děj románu pak pokračuje objevením záhadné "Sochy" v moři. Po překonání stázového pole socha ožívla a lidé s hrůzou zjistili, že oživili obludu. Kzanol totiž předpokládal, že lidé jsou potomky tnuctipunských otroků, kteří mutovali v degenerované tvory a rozhodl se, že z nich znovu vytvoří otroky, aby jemu, jako poslednímu příslušníku thrintské rasy, opět sloužili. Nakonec po úděsných honičkách po zemi i planetách se lidem podaří Kzanola zneškodnit.

děpodobně se tam dostaly z kosmického prostoru postupným působením gravitačních sil, a to poměrně nedávno." Znovu zavrtěl hlavou, ale pak vytřeštil oči. Za stříbrným kotoučkem se objevila kosmická loď. Byla kuželovitého tvaru, jasně zelená, bez jakéhokoliv označení.

"Zatraceně!", ulevil si Louis. "Podle tvaru ta loď nepatří žádné známé rase. Ale hlavně, že tam nejsou lidé, to by mne dokonale otrávilo!"

Pak zapojil telekomunikační zařízení. Druhá loď se zastavila. Louis ze zdvořilosti učinil totéž.

"Je to vůbec možné?", hořekoval. "Když to spočítám, tak po stázových schránkách se pídím již nejméně tři roky čistého času a když konečně jednu objevím, objeví se konkurence!"

Na přídi cizí lodi se zablesklo a Louisův automatický tlumočník se dal do práce. Úsilovně vrčel, jak se snažil najít patřičný kód. Louis se na něj se shovívavým úsměvem podíval a trpělivě čekal. "Hlavně, že znají princip radaru", pomyslel si s uspokojením. "Kdyby se měli dorozumívat telepaticky nebo třeba pohyby chapadel či změnami barvy, bylo by to podstatně složitější!"

Pak se na obrazovce monitoru objevila tvář. Kolem čehosi, co vypadalo jako ústa, byly různé výstupky, pravděpodobně smyslové orgány. Tři oči v hlubokých dutinách byly zřejmě dobře chráněny, ale zato jejich zorné pole bylo tím podstatně omezeno. Na tvářích vystupovaly mimořádně ostře lícní kosti. Louis znal celou řadu cizích ras, ale tuto ještě nikdy neviděl.

"Kamaráde, ty ale vypadáš!", nemohl si Louis odpustit poznámku. Pak se ale zarazil. Co když má cizinec také zapojeno překladatelské zařízení? Rozhodně to nebyla nejvhodnější uvítací fráze.

Zazvonění ho upozornilo, že jeho automatický tlumočník našel vhodný kód pro překlad cizincovy řeči. Vzápětí se ozvalo z mikrofonu: "Jdi pryč! Ta věc patří mně!"

"Jedině, kdybys byl z rasy Thrintů, ale ti vymřeli již před miliardou let!"

"To jméno mi nic neříká", zněla odpověď. "Ale já tu věc viděl dříve než ty, a tak o ni budeme bojovat!"

Louis si rozpačitě pohladil dva týdny neholenou bradu. Jeho loď neměla zbraně, které by stály za zmínku. Pokud by došlo k souboji na lasery, bylo by to více méně nevinné škádlení, ale nakonec

by musel podlehnout. Cizincova loď byla podstatně větší než jeho, takže laserové záření by se na jejím povrchu rozmělňovalo, a tím ztrácelo potřebnou koncentraci. Kromě toho nevěděl, jaké zbraně má cizinec k dispozici, ale ani ten nemohl tušit, zda Louis nemá nějaké skryté eso v rukávu. Ale stázová schránka byla největší z dosud objevených a jistě obsahovala něco nesmírně cenného. Během tnuctipunské války ukládali Otrokáři do stázových schránek různé cennosti, aby je ukryli do té doby, než zvítězí nad vzbouřenými otroky. Ve stázovém poli se veškerý čas zastavil. Dokonce se našly potraviny poživatelné ještě po miliardě let a různé nástroje jako by byly vyrobeny včera. Dokonce v jedné schránce byl objeven neznámý živý tvor, který pak jako kuriozita žil zvláštní osamělý život až do své smrti. Bylo také známo z rozluštěných záznamů, že jak otrokářští Thrintové, tak i jejich vzbouření otroci Tnuctipuntové znali způsob, jak přeměňovat hmotu, takže není vyloučeno, že některá ze stázových schránek obsahuje příslušné zařízení, popřípadě dokumentaci. Bude-li objevena, pak používání thermonukleární energie zastará asi tak, jako obyčejný spalovací motor.

Toto vše proběhlo Louisovi hlavou a jeho rozhodnutí bylo jednoznačné. "Také já budu o tu věc bojovat", oznámil svému protivníku. "Ale uvaž toto", dodal. "Naše rasy se v budoucnu jistě setkají a je na nás dvou, aby toto setkání proběhlo v míru. Budeme-li bojovat, dáme tím předem popud k vzájemnému nepřátelství!"

Cizinec chvíli váhal. Pak se ozval z mikrofonu jeho hlas: "Co tedy navrhuješ?"

"Budeme o tuto věc losovat, nebo ji vsadíme jako výhru do nějaké hry, která dává oběma stranám stejnou šanci."

Cizincova hlava sebou škubla, změnila se v něco jako trojúhelník, který se obrátil dozadu, přičemž trup se nepohnul. Zřejmě to byl výraz úsilovného přemýšlení, ale na Louise to působilo tak, že se mu s určitým neslušným hlasitým projevem zvedl žaludek.

"Cos to teď říkal?", zeptal se zvědavě cizinec.

"To - nic, toho si nevšímej", odpověděl rozpačitě Louis. "Ale řekni mi, jen tak pro zajímavost, jak je to možné, že při tom obratu sis nezlomil vaz?"

"Zajímavé", poznamenal cizinec. "Jednou později budeme muset prodiskutovat naše anatomické rozdílnosti. Ale mám návrh. Oba přistaneme na planetě a setkáme se ve stejné vzdálenosti od svých lodí.

Každý si vezme s sebou své tlumočnické zařízení. Pak si zahrajeme tuto hru:" Cizinec zvedl ruku, v níž držel jakýsi mnohostěn, jehož strany byly označeny jakýmisi symboly. Každý z nás si zvolí jednu stranu a budeme šestkrát házet. Komu spadne zvolený symbol vícekrát, ten vyhrává. Oba máme stejnou šanci!"

"Prima", řekl Louis, i když byl poněkud zklamán jednoduchostí této hry.

"Nyní se oba otočíme od té věci a přistaneme na planetě. Poletím první a ty hned za mnou. Souhlasíš?"

"Jistě", řekl Louis.

Cizincův obličej zmizel z obrazovky.

Louis se rozpačitě podíval na svůj obraz v zrcadle. Neholená tvář, špinavá a pomačkaná kombinéza - v tomto stavu má reprezentovat lidstvo před příslušníkem cizí rasy? Ale pak mávl rukou. Nakonec, jak ten chlapík může vědět, že není společensky na výši? Vždyť nemá možnost to posoudit, protože nemá žádné kritérium. Usmál se, ale pak zvážněl. Vzpomněl si, že několik jeho přátel, stejně jako on posedlých touhou ulovit stázovou skříňku, se vydalo stejným směrem - a nevrátilo se. Co se jim asi stalo? Nesetkali se náhodou s konkurencí stejně tak jako on a doplatili na to?

Zamračil se. Cizincem nabídnutá hra vypadala sice nevinně, ale co když je v tom nějaký podraz? V každém případě si bude muset dát pozor a připravit se na všechny eventuality.

Mimoděk pohlédl na obrazovku - a strnul. Cizincova loď vyrazila z místa tak bleskově, že přetížení v ní muselo dosáhnout nejméně 20 G.

"Zřejmě se předvádí", usoudil a zapojiv gravitační pole své kabiny, pustil se stejnou rychlostí za cizincem. Pak ho ale něco napadlo. Co kdyby místo k planetě se pustil za stázovou schránkou, zachytil ji a dal se na útěk? Pak ale tuto myšlenku zapudil. Aby se dostal ke schránce, musel by zpomalit a cizinec, který by ho jistě začal ihned pronásledovat, by ho nutně dostihl. Bude tedy nejlépe nepokoušet se o nějaké triky a raději se zabezpečit proti možnému překvapení. Jeho skafandr měl monitorovací zařízení pro sledování veškerých tělesných funkcí. Na monitor srdeční činnosti zapojil autopilota tak, aby v případě jejího zastavení vyhodil loď do povětří.

Totéž však mohl v případě nutnosti učinit i manuelně. Je možné, že exploze pak zničí i cizí loď.

Ta mezitím prolétla atmosférou a zastavila se bez předchozího zpomalování nad malým mořským ostrůvkem. "Zase se předvádí", Louis zkřivil rty v ironickém pošklebku.

Z cizí lodě nevycházely žádné výfukové plyny, takže její pohon musel být buď bezreakční jako jeho vlastní, nebo spočíval na principu indukované gravitace, což zase byla specialita Kzintů. V každém případě oba tyto druhy pohonu byly vysoce účinné, čisté a bezpečné.

Protivníkova loď přistála na ostrovní pláži nedaleko čáry přílivu. Louis zamířil na místo, které bylo od ní několik set metrů vzdálené a na chvíli se mu sevřelo srdce. Co když cizinec nyní použije proti němu nějaké skryté zbraně, právě teď, když jeho pozornost je soustředěna na přistávací manévr? Ale nic se nestalo.

Zapojil komunikátor. "Musím tě upozornit, že budu-li zraněn nebo zabit, nastane výbuch, který zničí obě naše lodě!"

"I já jsem učinil podobné opatření", ozval se cizinec. "A nyní vystoupím z lodi!"

Na boku cizího plavidla se otevřel kruhový otvor a v něm se objevila groteskní postava. Spustila se na zem a pomalu kráčela směrem k místu setkání. Louis sevřel rty, přirazil přilbu a vstoupil do průchodové chodby. Bylo jeho rozhodnutí správné? Ale pak mávl rukou. Hra mu dává lepší možnosti než je boj s protivníkem, jehož kvality nezná. A co je rozhodující, toto byla největší šance jeho života. Za celých prožitých téměř dvěstě let neučinil žádný významný objev, nezastával žádnou důležitou funkci a ani nezpůsobil pád vlády. Pokud nyní získá stázovou schránku, bude slavným mužem v celé oblasti známého vesmíru.

Sestoupil na zem. Gravitace planety zhruba odpovídala pozemské. asi sto kroků opodál se převalovaly vlny po písčité pláži a nic nesvědčilo o přítomnosti nebezpečných tvorů jak ve vodě, tak i na souši.

Zamířil k cizinci, který na něho čekal zhruba na poloviční vzdálenosti mezi oběma loděmi. Písek byl jemný a hluboky, takže kráčel jen s velkou námahou. Byl překvapen, že cizinec je jen asi metr padesát vysoký. Když ho viděl sestupovat z lodě, zdál se mu

vyšší, ale to bylo zřejmě proto, že byl samá noha a ruka. Pavoučí končetiny, tělo jako soudek a krk žádný, takže bylo kupodivu, jak jeho hlava mohla být tak verzatilní. Na průhledném skafandru měl zavěšenu spoustu nářadí, které si Louis podezíravě prohlížel. Cokliv z toho mohla být zbraň.

"Máte tu věc?"

"Zde je", řekl cizinec ukazuje šestiboký hranol. "Ale nebylo by dobře, kdybychom se nejprve trochu blíže seznámili?"

"Raději to ponecháme expertům, my jsme zde, abychom hráli!"

"Tak dobře", řekl cizinec. "Zvol si symbol", natáhl ruku s hranolem k Louisovi.

Na jednotlivých ploškách hranolu byly různé nákresy. Planeta, ledové čepičky, tříprstá ruka, něco jako laserový paprsek a jiné, vše bez jakékoliv vnitřní logiky.

Louis chvíli váhal. Co když vyhraje, nechá ho cizinec jen tak beze všeho odejít? V případě, že prohraje, zbývá jediná možnost. Stiskne knoflík a oba zahynou. Nemůže totiž dopustit, aby schránka, která možná obsahuje věc schopnou změnit historii galaxie, padla do cizích rukou.

"Volím obraz planety", řekl po chvíli. "A ty házej první!"

Cizinec hodil hranol směrem k Louisově lodi. Ten se za ním rozběhl a po několika krocích jej zvedl. "Ruka!", řekl vítězně. "Tvoje chyba, a teď házím zase já!"

Otočil se, vrhl hranolem a sledoval pohybem jeho let. Náhle podvědomě pocítil, že v okolí se něco změnilo. Cosi tu chybí. "Loď! Cizincova loď - zmizela!"

Srdce mu sevřel ledový krunýř a ruka uchopila osudnou páčku, která oba dělila od života i smrti. "Co to znamená!", zařval na cizince.

"Je zbytečné hrát dál a také není třeba, abychom nyní oba zemřeli", řekl klidně cizinec. "Moje loď odletěla v okamžiku, kdy ses obrátil, abys sledoval můj hod. Takže, pokud zůstaneš na místě a nepokusíš se doběhnout ke své lodi, zůstaneme oba na živu."

Louis se násilím přinutil ke klidu. "Myslím, že ten trik s tvou lodí nemá smysl. Ty jsi zde a autopilot není schopen provádět složité manévry nutné pro zachycení schránky."

"Mýlíš se. Já jsem jenom komunikační důstojník. Na lodi je můj pilot a astrogátor, takže v nejhorším případě se nic nestane, když zemřu. To jsi nevěděl, že ?"

Louis rezignovaně spustil ruku z osudného knoflíku. "To tedy jsem nevěděl, protože jsem pitomec", řekl trpce. "Buď jsi mluvil o vás v jednotném čísle, nebo to můj tlumočník špatně přeložil. Kromě toho jsem se domníval, že jako hráč máš smysl pro fair play. To tedy dále znamená, že jste zničili i ostatní naše lodi, které letěly tímto směrem."

"Žádnou cizí loď jsme nezničili. Naopak, v těchto místech jsme ztratili dvě naše a mým úkolem bylo zjistit příčinu. To, že jsme při plnění tohoto úkolu objevili stázovou schránku, je čistá náhoda."

Louis se shýbl a zvedl hranol. "Když už jsme se dali do hry, měli bychom ji dokončit, co říkáš?"

"Proč?"

"Abychom věděli, kdo vlastně měl vyhrát. Což vy nemáte smysl pro radost ze hry?"

"Co je to radost ze hry? My hrajeme, abychom vyhráli!"

"Čert aby vzal tu vaši hnusnou a podlou rasu!", Louis vztekle zahodil hranol. Cítil se být sprostě podveden a naděje na největší šanci jeho života odplynula jako odliv, unášející s sebou veškeré jeho představy o slávě, pomnících postavených k uctění jeho osoby a trvalém místě v historii galaxie.

"Nechápu vaše stanovisko", cizinec potřásl udiveně hlavou. "Přece se hraje jen tehdy, aby se dosáhlo cíle!"

Louisovu odpověď možno reprodukovat pouze vytečkováním.

"Můj tlumočník není schopen přeložit tento výraz!"

Louis mávl otráveně rukou. "Víš vůbec, jaký má tato věc význam?"

"Víme jen to, že tyto artefakty vyrobila rasa, která dosáhla nepředstavitelně vysoké technické úrovně než vyhynula."

"To souhlasí. My sami jsme jich několik objevili, ale žádná nebyla ani z třetiny tak velká jako je tato. To znamená, že musí obsahovat něco mimořádného. Také je známo, že tato rasa vynalezla absolutní zbraň, pomocí níž zničili nepřítele, ale která současně vyhubila i je."

Oba na sebe pohlédli a měli na mysli stejnou věc. Co když v tomto stázovém objektu se nachází tato strašná zbraň a ten druhý se jí zmocní?

Náhle Louis pocítil jakési znepokojení. Cosi na této planetě se mu nelíbilo. Nemá měsíc, a přesto její atmosféra zhruba odpovídá pozemské. To není logické, protože hustota atmosféry závisí na jejím měsíci. Pokud je nadměrně veliký a planeta se velikostí rovná asi tak zemi, pak ji postupně zbaví atmosférického obalu. Pokud měsíc nemá, pak atmosféra musí být hutná asi tak jako je to na Venuši. Tato planeta však měsíc neměla. Ledaže ...

Cizinec náhle vyjekl, co Louisův tlumočník nebyl schopen přeložit, ale bylo zřejmé, co chce vyjádřit. Moře kolem ostrova do nedohledna zmizelo a kolem dokola bylo vidět jen lesknoucí se mořské dno.

"Kam všechna ta voda zmizela? Nechápu to!" Cizinec se zmateně rozhlížel kolem sebe.

"Zato já to vím", pronesl suše Louis.

"Vysvětli, prosím!"

"Bude lépe, když půjdeme do mé lodě a rozhlédneme se teleskopem."

"V tvé lodi mohou být zbraně!" Cizinec odmítavě zamával rukama.

Louis se na něho upřeně podíval. "Tak teď mne dobře poslouchej. Tvá loď, která tak zrádně startovala, letí do záhuby. Její posádku nemůže zachránit nic, než rychlá informace pomocí komunikačního laseru v mé lodi!"

Cizinec se na Louise nechápavě podíval, ale pak kapituloval. "Dobře. Kdybys měl na lodi zbraně, jistě bys jich byl už dávno použil. To znamená, že mou loď již nemůžeš zastavit. Půjdu tedy s tebou, ale nezapomeň, že jsem ozbrojen!"

V Louisově lodi se oba sklonili nad obrazovkou, na níž bylo vidět zelený bod představující cizincovu loď. "Vidíš tu věc?", Louis ukázal na nepatrnou lesknoucí se tečku, která se blížila k horizontu. "Ta věc letí nesmírnou rychlostí. To za prvé. Za druhé, je ti jasné, že planeta musí mít satelit, jehož přitažlivost je tak mocná, že za sebou strhává veškeré vody oceánu?"

"Ale planeta přece žádný satelit nemá! Ledaže by byl neviditelný!"

"Nemusí být neviditelný. Stačí když jeho rozměr je nepatrný, ale zato má nesmírnou hmotu!"

Cizinec mlčel.

Louis pokračoval. "Jak jsme se oba mohli tak mýlit! Předpokládali jsme, že se honíme za stázovou schránkou, a přitom jsme přehlédli několik důležitých věcí. Je sice lesklá a kulatá, jako ty, které jsme zachytili, ale oproti nim je příliš veliká. Vše nasvědčuje tomu, že nejde o artefakt Otrokářů, ale o zcela něco jiného. Přitom na planetu nebo přirozený satelit je to příliš malé. Třímetrovy satelit! - ledaže ..."

"Ledaže co?", cizinec visel s napětím na Louisových rtech.

"Buď je ten předmět tekutý, ale to je nesmysl - nebo je nepředstavitelně hmotný. Normální planeta nemůže mít takovou vnitřní přitažlivost, aby se smrskla na nepatrnou třímetrovou kouli, chápeš?"

"Ne."

"Nevím, jak funguje vaše rekognoskační zařízení, ale můj dálkový radar je uzpůsoben tak, že jeho vlny reagují pouze na dvě věci, jinak bych se nemohl pustit do hledání stázových schránek. Pokud na něco narazí, pak je to buď stázová schránka, respektive její silové pole, nebo něco, co je tvořeno něčím ještě hutnějším, než je degenerovaná hmota tvořící hvězdné jádro. A tato věc je ještě daleko těžší, protože při svém nepatrném rozměru je schopna vyvolat příliv a odliv nevídaného rozsahu."

Pohlédli znovu na obrazovku. Cizincova loď se pomalu blížila lesklému bodu. Louis pozvedl ruku, aby se rozpačitě poškrabal na přerostlém vousu, ale pak si uvědomil, že má na hlavě skafandrovou přilbu.

Cizinec ho chopil za ruku. "Zavolej mou loď a řekni jim, že hrozí zkáza lodi. Musíme tomu zabránit!"

"To bylo to první, co jsem chtěl udělat, jakmile jsme vstoupili do lodi, ale obával jsem se, že v tom budeš vidět nějaký trik a zabráníš mi v tom." Louis si sedl k přístroji a zaměřil na cizí loď komunikační laser.

Okamžitě se vzdalte od kulatého předmětu, který sledujete", zvolal Louis bez jakéhokoliv úvodu. "Není to žádná stázová schránka, ale třímetrová koule neutronia, která je zřejmě částí nějaké rozpadlé neutronové hvězdy!"

Čekal na odpověď, ale ta nepřicházela. Cizinec stál mlčky za ním a napjatě sledoval oba body na obrazovce. Pak pozvedl ruce a postupně je spojoval a rozhazoval, jakoby chtěl svým druhům sdělit,

co mají dělat, pokud Louisovo varování nezachytili, nebo je považovali za nějaký průhledný trik.

Zelený bod se náhle pomalu začínal stáčet stranou. "Výborně!", zvolal Louis, "zřejmě zatajili boční pohony. Možná, že se jim podaří vzdálit se po hyperbolické křivce od té věci!" Pak znova zařval do komunikátoru: "Dejte do toho veškerou hnací sílu motorů! Musíte se za každou cenu od té věci odpoutat!"

Zdálo se, že oba body na obrazovce se od sebe nepatrně vzdálily, ale mohl to být také zrakový klam v důsledku perspektivního zkreslení obrazu.

"Nedejte se mýlit nepatrnými rozměry té věci a uhněte co nejdříve stranou!", Louisův hlas se chvěl rozčilením. Pak se otočil k monitoru lodního počítače: "Chci vědět, jakou hmotnost má třímetrová koule neutronia!"

Na obrazovce počítače se objevil údaj: "Hmotnost činí 2 . $10^{-6}$ této planety."

Louis potřásl hlavou: "Není to právě málo, ale zase ne tolik, aby se nemohli odpoutat, pokud se té kouli příliš nepřiblíží." Pak znovu zapojil počítač. "Chci vědět, jaká je přitažlivost na povrchu té koule!"

Když si přečetl výsledný údaj, zježily se mu vlasy. "To snad ani není možné!"

Na obrazovce se oba body přestaly od sebe vzdalovat a naopak se zdálo, že se k sobě o něco přiblížily. "Zatraceně", zaklel Louis, ale hned nato ulehčeně dodal: "Kdyby se ti chlapíci tady neobjevili a nesehráli se mnou habaďuru, byl bych teď na jejich místě já!" Chtěl si setřít studený pot z čela, ale včas si uvědomil, že je ve skafandru.

Otočil se k cizinci stojícímu za jeho zády: "Můj počítač udává, že přítažlivost na povrchu té koule je deset milionů "G". To znamená, že nemají naději."

Cizinec mlčky přikývl. "Jsou příliš blízko. Nic je nemůže zachránit!"

Jako na potvrzení jeho slov se letová křivka zeleného bodu prudce stočila a ještě ve značné vzdálenosti od stříbrné tečky se rozpadl na obláček žhnoucího prachu, který když dosáhl její úrovně, okamžitě zmizel. Strašlivá gravitace této vesmírné pasti jej přitáhla jako cigaretový dým, který se přiblížil k silnému ventilátoru.

"Truchlím", řekl cizinec tiše. "Proč nám byla nalíčena tato past? To jsou naši nepřátelé tak mocní, že ovládají i vesmírná tělesa?"

Louis se na něho udiveně podíval. Trpí snad tato rasa stihomamem, že ve všem vidí dílo nějakých pozyslných nepřátel? Nahlas pak řekl: "Nic takového. Byla to jen jedna z nesmírně vzácných kosmických náhod. Kus rozpadlé neutronové hvězdy."

Cizinec mlčel. Teleskopická obrazovka byla stále ještě zaměřena původním směrem a stříbřitý bod se pomalu blížil k obzoru, až po chvíli zmizel úplně.

"Můj skafandr mne neudrží příliš dlouho na živu. Zanedlouho zemřu." Cizinec pronesl tato slova s naprostým klidem, jakoby konstatoval nějakou zcela neosobní záležitost.

"Bude to závod s časem", pokývl Louis. Na Margrave to máme dobrých čtrnáct dní letu. Hned tam zavolám, aby pro tebe připravili vhodné životní prostředí. Do té doby snad vydržíš, a pak tě již nějak dopravíme domů."

"Vy máte zařízení umožňující nadsvětelnou rychlost komunikace?"

"Samozřejmě."

"Zdá se, že máte mnoho zajímavých technických vymožeností. Ale ani my nejsme nijak zvláště pozadu, takže vzájemná výměna informací by mohla být oběma našim rasám jen ku prospěchu. Pojedu s tebou!"

Louis neprodleně zapojil subspaciální komunikátor: "Hako, Margrave? Tady Louis Gridly Wu. Mám pro vás důležité sdělení ....."

Když odvysílal zprávu, zamračil se. "A zase budu na Margrave. Civilizace, kolem plno lidí, tváře, hlasy, hluk ... ale co, vždycky se sem zase mohu vrátit!"

Zapojil motory, loď se vznesla a prolétla atmosférou planety. Přetížení poněkud stouplo, ale zanedlouho se vrátilo na normální úroveň.

"Ty se sem chceš zase vrátit?" Cizinec se na něho nedůvěřivě podíval.

"Asi ano."

"Doufám, že příště budeš ozbrojen!"

Louis se usmál: "Stále ta paranoia?"

"Vaše rasa je příliš důvěřivá", řekl cizinec. "Divím se, jak jste vůbec mohli přežít. Co když ta neutronová koule byla nějaká obranná zbraň zdejších obyvatel? Sice jsme je neviděli, ale to není důkaz, že neexistují!"

"Jsem si jist, že tu nikdo není a že ta věc byla jen náhodný kosmický jev."

"Možná, že ano, možná, že ne." Z cizincových slov byl patrný údiv nad lehkovážností této jinak tak obdivuhodné rasy.

V dálce za nimi mizela pomalu nehostinná planeta. Louis zapojil hyperspaciální motory a loď se vnořila do hyperprostoru.

Larry Niven: There is a Tide ze sbírky Tales of Known Space.

Překlad a úprava - MM -

Poznámka

Vracím se k vysvětlivce ad 1) na str. 27 - 28. Pozorný čtenář se jistě podiví, proč zmíněný román má název "Svět Ptavvů", když až na náhodné zmínky v něm Ptavvové vůbec nevystupují.

Není sám, protože stejně tak se divím i já. Ptavvové byli totiž jakýmisi méněcennými příslušníky vládnoucí rasy Thrintů, neboť postrádali některých jejich významných vlastností jako absolutní telepatii aj. Nebyli sice otroky, ale také nepožívali výhod plnokrevných Thrintů. Děj románu nemá s nimi nic společného.

Pokud by někdo z informovaných čtenářů mi mohl tuto nelogičnost objasnit, budu mu vděčen.

Nivenova silná stránka jsou povídky, zatím co romány mají podstatně slabší úroveň, což není jen můj osobní názor. Zdá se, že si se složitou románovou kostrou mnohdy nedovedl poradit, a tak není divu, že některé partie jsou jakoby nedotažené, jindy zase postrádají dostatečnou logickou skloubenost s dějem, takže čtenář se jen stěží orientuje. Tato charakteristika se týká především jeho starších děl. Naproti tomu "Ringworld" (Kruhový svět) je po všech stránkách na úrovni, takže není divu, že byl oceněn Nebulou.

## CHRONOLOGIE NIVENOVA CYKLU "THE KNOWN SPACE"
(Známý vesmír)

V antologii "Tales of Known Space" vydané v r. 1980 anglickým nakladatelstvím "Futura" je v úvodu podán přehled vývoje lidstva až do r. 3.100 podle autorových představ. Tato chronologie je dělena na osm etap, kde k jednotlivým událostem je přiřazeno jejich literární zpracování (povídky a romány). Toto je ovšem jen rámcové, takže jsem se pokusil jednotlivé povídky spojit přímo s líčenými událostmi. Tím jsem zjistil, že autor využil jen malé části své prognostické historie budoucnosti jako themata pro své povídky, nehledě k tomu, že některé nelze zařadit vůbec, a to jak z časového, tak námětového hlediska.

| Období | Události | Literárně zpracováno v povídkách |
|---|---|---|
| 1975-2000 | Počátek výzkumu sluneč. soustavy | The Coldest Place (Nejstudenější místo) |
| | | Wait It Out (Vyčkej) |
| | | Becalmed In Hell (Zklidnění v pekle) |
| | | Eye of An Octopus (Oko chobotnice |
| | Uznána práva delfínů | Ø |
| | Technologie transpantací a "banka" pro tělesné orgány | Ø |
| 2000-2100 | Kolonizace asteroidů a třetí výprava na Mars | Ø |
| | Asteroidy získaly nezávislost | How The Heroes Die (Jak umírají hrdinové) |
| | | At The Bottom Of The Hole (Na dně jámy) |
| | Mezihvězdné sondy (ramboats) | Ø |
| | Smlouva mezi OSN a Asteroidy | Ø |
| | Asteroidy vyvíjejí kosmické čluny | Ø |

| | | |
|---|---|---|
| 2100-2300 | Zneužívání transplantací | The Jigsaw Man (Muž k rozebrání) |
| | | The Defenceless Man (Bezbranný muž) |
| | Oživená "socha z moře" ohrožuje lidstvo | World of Ptavvs (Svět Ptavvů) - román |
| | Phssthpok z rasy Paků ve sluneční soustavě-nové ohrožení lidí | Protector I.díl-román |
| | Delfíni zastoupeni v OSN | ø |
| | Počátek kolonizace planet "Jinx", "We Made It", "Mt.Lockitthat" | ø |
| | "Zlatý věk" na Zemi | Cloak of Anarchy (Plášť Anarchi) |
| | | Intent to Deceive (Úmysl klamat) |
| 2300-2400 | Planeta "Home" kolonizována | Protector II.díl-román |
| | Brennan přeměněn na Paka a ohrožení sluneční soustavy | dtto |
| | Boje s výzvědnými loďmi Paků | dtto |
| | První oblet objektu BSV-1 (neutronové hvězdy) | Protector II. díl |
| | Konec lidské kolonie na "Home" (Brennanem přeměněni na Paky) | dtto |
| | První kontakt s Kzinty | The Warriors (Válečníci) |
| | Válka s Kzinty | ø |
| | Objev "kořeni dlouhověkosti" | ø |
| 2400-2500 | Revoluce na Mt.Lockitthat | A Gift from Earth (Dar ze Země) |
| | Lodi poháněné kosmickým vodíkem (ramscoop) vynalezeny | The Etics of Madness (Etika šílenství) |
| | Od "Outsiderů" získán pohon lodí nadsvětelnou rychlostí | ø |
| | Konec první kzintské války | ø |
| 2500-2600 | Druhý oblet objektu BSV-1 | Neutron Star (Neutronová hvězda) |
| | Puppeteeři vynaleznou superpohon (vyzkouší Shaeffer) | At The Core (V centru galaxie) |
| | Zjištěn výbuch jádra galaxie | dtto |
| | Puppeteeři opuštějí "Známý vesmír | dtto |

| | | |
|---|---|---|
| | ? | Flatlander (Blátošlap) |
| | Narození Louise Gridley Wu, "syna" Beowulfa Shaeffera, prostřednictvím náhradníka (B.Sch. nedostal licenci k založení rodiny). "Černá díra" ve sluneční soustavě | The Borderland of Sol (Na pomezi sluneční soustavy) |
| | Licence pro rodinu zrušena a nahrazena loterii | Ø |
| | Setkání s Grogy | The Handicapped (Postižení) |
| | ? | A Relic of Empire (Trosky Imperia) |
| | ? | Grendel |
| | ? | The Soft Weapon (Jemná zbraň) |
| 2600-2800 | Expanze, konsolidace, mírový život | Ø |
| 2800-3100 | "Známý vesmír" se rozšiřuje na "Tisíc světů", thermonukleární pohon zastaral | Ø |
| | Setkání s Trincky a schránky ve stázovém poli | There is a Tide (Příliv) |
| | Výprava ke "Kruhovému světu", Puppeteeři prchají z rodné planety | Ringworld (Kruhový svět) -román |
| | Noví "Protektoři" | Ringworld Engineers (Inženýři Kruhového světa) |
| | Dlouhověkost vyvolává problémy | Ø |
| | Vůz vyroben po roce 3100 plně bezpečný | Safe at Any Speed (Bezpečí při každé rychlosti)1) |

1) Tato povídka vyšla v antologii Hledání budoucího času, Práce 1985

HOST

Larry Niven

## PRSTENCOVÝ SVĚT

Známý SF spisovatel Larry Niven je jedním z představitelů tzv hardcore SF, která navazuje na typ space-opery. Tento rys se zvláště projevuje v jeho cyklu "Known Space" (Známý vesmír), kam patří i jeho bezesporu nejslavnější román "Ringworld" (Prstencový svět), odměněný Hugem a Nebulou, i jeho přímé pokračování "The Ringworld Engineers" (Inženýři Prstencového světa). K pochopení děje a jednotlivých událostí těchto dvou románů je však nejprve třeba objasnit pozadí a některé významné dějinné momenty celého cyklu, jak je lze vyčíst z románů "World of Ptavvs" (Svět Ptavvů), "Protector" (Ochránce) a z množství povídek sebraných v několika sbírkách (Neutron Star, The Shape of Space, Tales of Known Space).

Celý cyklus popisovaný v uvedených dílech se odehrává v období 2000-3100. Zpočátku se odehrává na Zemi a na planetách a asteroidech Sluneční soustavy, kterou lidé osídlili a využívali. Nejvýznamnějším ekonomickým protivníkem Země se stala osada na pásu asteroidů, která zajišťovala těžbu nezbytných nerostů. K válce však nikdy nedošlo, neboť obě skupiny se navzájem doplňovaly. K prvnímu kontaktu s mimozemskou civilizací dochází v románě "Svět Ptavvů", kdy náhle ožije stará vykopaná socha. Ona oživlá bytost je Kzanol - příslušník otrokářského rodu Thrintů, který vládl Galaxii před 1 a 1/2 miliardou let. Thrintové ovládali umění časové stáze, v níž byl čas mnohonásobně zpomalen. Po procitnutí z této stáze začne Kzanol ovládat člověka s telepatickými schopnostmi a hrozí, že získá vládu nad Zemí. Lidé se však nakonec ubrání - nestanou se otroky "Ptavvy" a naučí se časové stáze využívat pro sebe. V jedenadvacátém století je navázán kontakt s další mezihvězdnou civilizací. K pásu asteroidů se blíží loď s jediným mimozemšťanem na palubě. Když přistane, dostane se na palubu lodi horník (a pašerák) Jack Brennan, kterého už pak nikdo nespatří - alespoň v jeho lidské podobě. Za nějakou dobu se totiž mezi lidmi objeví podivná bytost, která tvrdí, že byla kdysi Jackem Brennanem, a vyšetřovací komisi sdělí toto:

Mimozemšťan na palubě byl příslušník civilizace Paků, kteří před 1 a 1/2 milionem let kolonizovali Galaxii. Pakové žijí svůj život ve třech fázích: fáze dítěte, fáze ploditele a fáze Ochránce - protektora. Třetí fáze mohou "ploditelé" dosáhnout pouze za podmínky, že požijí kořen ze zvláštního "stromu života", který žije v symbióze s určitým virem a po požití způsobuje přeměny organismu - zvětšení hlavy, zesílení ramen, vznik druhého srdce aj., jakož i nadprůměrný vzrůst inteligence a mnohonásobně prodloužený život. Pakové kdysi osídlili i Zemi, na které se však onen symbiotický virus nevyskytoval. V důsledku války protektoři vymřeli a "ploditelé" odkázáni sami na sebe a bez možnosti "dospění" brzy zmutovali, začali stárnout a zcela zapomněli na svůj původ. Po dlouhé době si pak Phssthpok, onen mimozemský návštěvník, na ztracenou kolonii vzpomněl a vydal se (rychlostí menší než světlo) na 32.000 světelných let dlouhou cestu, aby ploditelům poskytl pomoc v podobě kysličníku thalia, který po zamíchání do půdy, v níž "strom života" roste, dodá potřebný virus a zajistí tak náležité účinky. Po dlouhé cestě však Phssthpok záhy zahynul, aniž by zjistil, jak daleko pokročila mutace potomků dávných kolonistů. Brennan však, puzen dávným atavismem, snědl kořeny stromu života a změnil se tak v prvního lidského protektora. Po vylíčení svého příběhu odletěl na okraj Sluneční soustavy, kde pomáhal v nastalé válce proti dalším Pakům, kteří chtěli lidstvo jako zdegenerovanou formu "ploditelů" zničit a pomáhal po několik století svými zásahy celému lidstvu. Nevěděl však o existenci divokých válečnických Kzintů a o nesnázích, které lidem Kzintové způsobí.

Ve válce proti Zemi dobyli Kzintové několik planet, mimo Sluneční soustavu, které lidé mezitím kolonizovali a směřovali k Zemi. Mezitím se však na kolonii na planetě We Made It (Dokázali jsme to) objevili tajemní cestovatelé vesmírem - Outsideři (Bytosti zdaleka). Tito mimozemšťané disponovali fantastickými vědomostmi a informacemi, které prodávali jiným civilizacím. Pozemským kolonistům prodali za patřičný obnos princip hyperprostorového nadsvětelného pohonu, který nakonec rozhodl o vítězství nad Kzinty. A ani pozdější válečnické pokusy Kzintů neměly úspěch, neboť se na válku nikdy dost nepřipravili a nakonec byli přinuceni uzavřít s lidmi mír.

Díky nadsvětelnému pohonu navázali lidé styk s mnoha dalšími civilizacemi. Mezi nimi vynikali zejména "Puppeteeři", jacísi dvouhlaví kentaurové, kteří byli nesmírně zdatní a mazaní obchodníci, ale

velcí zbabělci, takže tajili i souřadnice své rodné planety. Jejich hlavním artiklem byly vesmírné lodě s takřka nezničitelným povrchem. V prototypu jejich nejnovější lodi "Long Shot" (Daleká střela), která létala mnohonásobně rychleji než ostatní lodě, letěl kosmický dobrodruh Shaeffer při jejím testování do středu galaxie. Zjistil, že celý Střed se skládá z vybuchujících supernov, jejichž radiace dosáhne za 20.000 let až do známého vesmíru. Když se to Puppeteeři dozvěděli, okamžitě vypověděli všechny své závazky a smlouvy a téměř do jednoho zmizeli neznámo kam, aby evakuovali obyvatelstvo.

Lidstvo se pryč zatím tak nehrnulo - mělo dostatek času i prostoru. Na Zemi však byly zatím zavedeny nové zákony pro plození potomstva. Právo na potomka nebylo už jen uděleváno na základě osobních a fyzických kvalit, ale na základě zvláštní "loterie", kde mohl každý vyhrát třeba 20 potomků. Časem se tak vytvořila skupina "šťastlivců", jejíž vznik měl nedozírné následky.

V tomto rámci začíná děj samotného románu Ringworld. Jeho protagonistou je dvousetletý kosmický tulák Louis Wu. Díky zvláštnímu kořeni si dosud uchoval mládí a svěžest. Při oslavě svých 200 narozenin však s pomocí kabin nulového prostoru neklidně těká z města do města a nenachází klid. Všhle je "lapen" Puppeteerem, který mu nabízí účast při tajemném poslání. Jako odměnu slibuje poskytnout lidstvu princip pohonu superrychlé lodi Long Shot, která bude použita na cestu. Zároveň přislíbí, že Louis Wu se bude smět zúčastnit puppeteerské migrace k Magellanovým mrakům, odmítá však prozradit podrobnosti o jejich cíli. Nejprve však musí sehnat dva další členy posádky. Jedním z nich je Kzint - člen diplomatické mise na Zemi "Mluvčí ke Zvířatům". Poslední členkou posádky má být mladá dívka Teela Brownová, která je potomkem několika generací "šťastlivců" v Loterii narození a podle zákonů pravděpodobnosti by tedy měla přinést štěstí celému letu. Zprvu se odmítá zúčastnit výpravy, když se ale sblíží s Louisem a stane se jeho milenkou, udělí svůj souhlas.

Prvním cílem letu na Long Shotu je skupina pohybujících se pěti planet sestavených do pentagramu. Ukáže se, že to jsou planety puppeteerů, které již dávno putovaly vesmírem poté, co se jejich slunce změnilo v obra (proto je lidé, pátrající u žlutých trpaslíků, nemohli najít) a nyní jsou použity pro migraci. Puppeteeři se hyperprostoru bojí, a proto jsou ochotni po tisíce let cestovat k Magel-

lanovu mraku, i když vědí, že po dvaceti tisíci letech, až dorazí, najdou u cíle zase Pozemšťany, kteří mezitím před hrozbou radiace uprchnou hyperprostorem.

Na hlavní planetě Puppeteerů se Pozemšťané a Kzint dozví cíl své cesty. Flotila puppeteerských planet údajně na své cestě potkala obrovský prstenec, kroužící kolem hvězdy, jehož vnitřní strana je pravděpodobně obydlena. Obrovské zdi na okrajích brání úniku atmosféry. Úkolem výpravy je Prstenec prozkoumat. Vůdcem výpravy bude jejich průvodce Puppeteer Nessus, který je všeobecně považován za šílence, neboť nemá tak panický strach z kosmu jako ostatní. Za splnění úkolů si vysloužil právo mít potomka s Nejvyšším vůdcem puppeteerů.

Výprava odlétá na průzkumné lodi k prstenci. Zjišťuje, že na vnitřní straně vskutku vyhlíží jako povrch planety. Střídání dne a noci zajišťují obrovské čtverce, které krouží kolem hvězdy mnohem blíž než sám prstenec. Nessus nejprve nechce přistát, ale záhy je loď napadena laserem, který zničí část přístrojů na povrchu lodi. Posádka je okamžitě uvedena do stavu kzintské časové stáze a vyjde z ní až na Prstenci v obrovském kráteru, který loď vyhloubila.

Když se posádka vyškrábe ven, zjistí, že se ocitla v nedozírné poušti, v níž se tyčí obrovská hora, sahající až za atmosféru. Nezbývá než hledat pomoc pro opravu lodi - nejlépe na ochranných zdech, kde byly zpozorovány kosmodromy a trosky lodí. Na svých létajících motorkách se členové posádky vydají na cestu. Když opustí poušť, narazí na trosky města, jehož budovy se kdysi vznášely ve vzduchu a z nevysvětlitelných příčin se všechny náhle zřítily. V troskách se objeví domorodci, kteří považují kosmonauty za dávné "inženýry", kteří Prstenec vybudovali. Záhy ale dojde ke konfliktu, neboť Louis Wu se směje jejich uctívání "Nebeského oblouku", který není ničím jiným než část Prstence na odvrácené straně jeho slunce. Je nutno letět dál.

Brzy dojde mezi členy posádky k rozkolu. Nessus (snad neprozřetelně) prozradí, že by mohl za pomoci příslušných prostředků přilákat "hvězdná semena" - malé plamenné bytosti pohybující se vesmírem, které z neznámých důvodů lodi Outsiderů vždy sledují, a přivolat tak pomoc. Louis Wu i Kzint se dovtípí, že Puppeteeři zřejmě kdysi přilákali Outsidery k planetě We Made It, aby lidé získali tajemství nadsvětelného motoru a zvítězili nad Kzinty. Mluvčího ke Zvířatům t-

samozřejmě rozzuří, zvláště když zjistí, že Nessus celý projekt vedl, a hrozí mu smrtí. Nessus musí uprchnout. Prohlašuje však, že jejich cílem bylo vypěstovat "krotké" Kzinty, schopné komunikovat s ostatními civilizacemi. V té chvíli se Louis i Teela dovtípí, že stejně tak si Puppeteeři pohráli i s lidmi; po jejich masovém útoku nastal obrovský ekonomický krach, kterého Puppeteeři využili, aby podplatili několik pozemských vůdců a zavedli kteriii narození. Po tomto zjištění Teela, která má být dokonalou ukázkou snahy Puppeteerů, uraženě opouští expedici a Louisovi dá hodně práce, aby ji i Kzinta přivedl zpátky. Nessus se však dosud vrátit nesmí a sleduje ostatní zpovzdálí.

Expedice objeví veliký zámek, jehož antigravitační zařízení dosud funguje, a v něm mapy Prstence. Na nich však chybí ona obrovská hora v poušti, kterou domorodci pojmenovali Pěst boží.

Na další cestě se cestovatelům postaví do cesty obrovské Oko, tvořené z cyklónů. Pro nebezpečí je Nessovi dovoleno, aby se opět připojil k ostatním, a všichni se snaží proletět Okem. Teela ztratí vědomí, díky svému"vrozenému" štěstí však narazí hlavou do ovládacího zařízení a proletí. Spojení s ní je však náhle přerušeno.

Při pátrání přistanou tři zbylí členové ve velkém městě a jsou uvězněni osadníky velké létající budovy. Obyvatelé města uctívají ženu téměř jiné rasy, která zajatce zkoumá. Díky Nessovým schopnostem se podaří navázat kontakt. Žena, která se zdá být napůl šílená, o sobě tvrdí, že je z rodu těch, kteří Prstenec vytvořili. Po mnohá léta létala na kosmických lodích, které přivážely z rodných planet vše potřebné, a plnila úlohu jedné ze tří "společnic" kosmonautů. Jednou však přistávací zařízení selhalo. Nefungoval "změkčovač hmoty", který umožňoval lodím i posádkám proniknout skrze zdi z kosmodromů až dolů k osídleným oblastem Prstence. Pouze část posádky za pomoci improvizovaného změkčovače pronikla dolů. Byla mezi nimi i vypravěčka "lodní kurtizána" Halrloprillalar (Prill). Posádka lodi zjistila, že během jejich posledního letu došlo k selhání dodávky energie; na Prstenec se dostal zvláštní virus (snad dovozem), který způsobil selhání všech supervodičů. Tak přestaly fungovat i přijímače energie, která byla dodávána od "stínových čtverců" blízko Slunce, a ty se samy vypnuly. Přestala fungovat antigravitace, létající budovy se zřítily a nastal rozklad civilizace. Posádka se rozptýlila a sama Prill, která po léta požívala "drogu života" za-

jišťující dlouhověkost, se stala jakousi místní bohyní. Teprve příchod Louise, kterého záhy svedla, a ostatních ji vyrval z tohoto prostředí.

Brzy nato se objevila i Teela Brownová s neznámým starším mužem, který ji nalezl poté, když díky magnetické pasti přišla o svou létající motorku a sama se jen štěstím (!) zachránila. Zamilovala se do svého průvodce - Hledače Úpatí Nebeského oblouku - a požádala Louise, aby mu ji "prodal". Louis za Teelu dostane láhev vody života a příslib Hledačovy pomoci.

Když je zřejmé, že kosmodromy již nejsou k ničemu, vrací se výprava za pomoci Brillina létajícího domu zpět k lodi. Na zastávce u velkého létajícího hradu dojde ke srážce s domorodci, při níž přijde Nessus o jednu ze svých hlav. Je okamžitě zmrazen a uložen do lékařské schránky.

Nakonec výprava dorazí k lodi. Když si Louis Wu vzpomene, že hora Boží pěst nefigurovala na nalezených mapách, pochopí, že vznikla dodatečně jako obrovská vyboulenina Prstence po průletu obrovského meteoritu, který prorazil trup. Jen díky tomu, že se otvor nacházel tak vysoko, nevyprchala jím do prostoru celá atmosféra Prstence. Louis za pomoci létajícího domu vytáhne loď až na vrchol hory a nechá ji "spadnout" do otvoru - tedy do volného vesmíru, odkud díky nepoškozenému hyperprostorovému motoru doletí domů. Dosáhne dohody i s Kzintem, který chtěl původně uchvátit plány Long Sohtu pouze pro svou rasu pro příští válku; uvědomuje si však, že by to znamenalo zkázu všech Kzintů a svých plánů se vzdá.

Teela Brownová, jejíž "štěstí" způsobilo nesnáze celé výpravy, aby se mohla setkat se svým milým Hledačem zůstává. Navíc bude díky zvláštním vlastnostem dna Prstence vždy chráněna proti radiaci, která přijde ze středu Galaxie.

Niven se domníval, že tento román celý cyklus uzavře; jaké peripetie by se mohly stát ve světě, kde má každý člověk již geneticky zakódováno ve všem štěstí? Nakonec ale podlehl přání čtenářů a napsal přímé pokračování románu "The Ringworld Engineers", které bezprostředně navazuje na román první.

Děj se odehrává po dalších dvaceti letech. Louis Wu se skrývá před pozemskou policií, která by ho mohla chtít odstranit, aby neprozradil fakta o Prstenci, který se stal vládním tajemstvím na Ze-

mi i na Kzintu. Navíc propadl návyku elektrománie - požívání rozkoše z elektrického proudu díky drátu zavedenému do mozku. Propadl této neřesti poté, když se vzdal naděje, že ještě kdy uvidí Prill, která byla pozemskou policií uvězněna "za účelem vyšetřování" a nikdy se již neobjevila. Náhle je však unesen neznámým Puppeteerem, který ho věznì na své lodi. Zde se setkává i se svým bývalým Kzintským druhem, Mluvčím ke Zvířatům, který si mezitím vysloužil jméno Chmee. Jejich únosce - bývalý Nejvyšší vládce Puppeteerů, který byl na své planetě svržen, chce za jejich pomoci najít na Prstenci nové poklady, které mají znovu jeho stranu Experimentátoru přivést k moci a odstranit Konzervativce. Především touží po bájném transmutátoru prvků, v jehož existenci však Louis nevěří. Čtvrtým členem posádky má byt Halrloprillalar, kterou chce Nejvyšší vysvobodit. Dozví se však, že Prill zemřela již před 19 lety a její smrt byla utajována.

Výprava přistane po dvou letech letu v časové stázi (Long Shot není k dispozici) na svrchní zdi Prstence a začne pátrat. Ukáže se, že Prstenec ztratil stabilitu a hrozí mu, že jedna jeho část naraží na slunce, takže se v důsledku srážky rozpadne. Louis a Chmee se rozhodnou hledat hlavní řídící a opravné středisko, o jehož existenci jsou přesvědčeni a které má vrátit Prstenec na jeho dráhu. Sám Louis má totiž na vznik Prstence svůj názor: nevěří Prillině historii o tom, že její lid Prstenec stvořil, a na základě stylu staveb a podobnosti obyvatel Prstence a Pozemšťanů předpokládá, že Prstenec vytvořili Pakové-protektoři, kteří jej původně osídlili. Stejně jako na zemi však časem vymřeli a zůstali jen "ploditelé", kteří zapomněli svůj původ a tvořili samostatné civilizace s létajícími hrady a městy. Louis chce středisko hledat podle koncentrace kysličníku thália v půdě, který byl nezbytný pro správné fungování "stromu života", jenž používali protektoři.

Louis a Chmee putují po Prstenci a setkávají se s mnoha druhy lidé, které vznikly mutací původních pakských "ploditelů". Obrovským lidem pomůže proti nebezpečným slunečním květům, koncentrujícím světlo, které byly dovezeny z planety kdysi osídlené Thrinty, jež květy vytvořili. Potká vodní lidi, noční ghúly i upíry, jejichž ženy Louise očarují a bez Kzintova zásahu by jej usmrtily. Chmee sám však znechucen odchází.

Louis narazí na dívku z Prillina lidu a vydává se s ní do jednoho z fungujících létajících měst, v jehož knihovně doufá nalézt informace o Centru. Při prudké výměně názorů vysílačkou s Nejvyšším se ukáže, že Puppeteeři znali Prstenec odedávna a právě oni před několika tisíci lety sem umístili bakterii, které způsobila selhání supervodičů a tím celkovou katastrofu. Nejvyšší měl tehdy v úmyslu vyslat záchrannou výpravu a tím si obyvatele Prstence naklonit, jeho strana Expertiemtátorů však právě tehdy prohrála volby a na Prstenec se dostala až Nessova výprava.

Louis dorazí k farmě ve věčném stínu pod létajícím městem i do města. Díky svému umění spravovat vodovody za pomoci dovezených nástrojů si "koupí" právo studovat po tři dny v městské knihovně. Od knihovníků se dozví o podivné činnosti kohosi neznámého, který se snaží na okruhu Prstence upevňovat stabilizátory. Ty byly postupně odstraňovány, když si je obyvatelé "půjčovali" pro motory kosmických lodí, což způsobilo selhání stability.

Louis záhy zjistí, že bez čtecích přístrojů mu nejsou materiály nic platné. Ukradne tedy jeden přístroj a za pomoci přivolané sondy se nechá teleportovat zpět do kosmické lodi. Tam se ale před vypnutím přístroje objeví knihovnice Harkabeeparolyn a její mladý pomocník Kawaresksenjajek, kteří už zůstávají na palubě.

Louis nevěří, že je Nejvyšší nechá naživu a že podnikne něco pro záchranu Prstence, a proto se rozhodne k zoufalému kroku: zničí hyperprostorový motor lodi, takže je odříznutá cesta k návratu na flotilu puppeteerských planet, na Kzint i na Zemi. Jediná šance na přežití je zachránit Prstenec, což pochopí i Nejvyšší.

Louis má teorii, kam zmizel Chmee: uprostřed jednoho ze dvou velkých oceánů Prstence objevil ostrovy, které dokonale kopírovaly kontinenty známých planet - Země, Marsu, Kzintu a dalších. Vydají se na Mapu Kzintu, kde Chmeeho objeví mezi dalšími Kzinty, kteří sem byli kdysi (zřejmě Paky) dopraveni. Potom zamíří k mapě Marsu, kde se dle pozorování vyskytuje kysličník thália. Zde je tedy zřejmě hledané centrum.

Loď přistane na ostrově a vnikne do podzemí. Na jejích obrazovkách se náhle objeví tvář podivného tvora s velkou hlavou bez vlasů a zobákovitými ústy. Podle podoby a záznamu popisu Jacka Drenmana o sobě, v něm Louis Wu pozná Protektora. Nemůže však věřit svým

uším, když protektor začne mluvit čistým pozemským jazykem; ukáže se, že je to Teela Brownová, která na svých toulkách s Hledačem doplula až k mapě Marsu. Nalezla zde plnohodnotný strom života a požila jej. Starý Hledač zahynul, avšak Teela přežila a dosáhla "nejvyššího stádia vývoje" - změnila se v Protektora. Tvrdí, že musí posádku lodi zadržet, aby zabránila masové genocidě, jak a proč ji má výprava spáchat, odmítá prozradit. Z jejího chování je ale jakoby zřejmá jakási snaha, aby byla poražena. Při pátrání ve Středisku se expedice srazí s Teelou-protektorem a dojde k boji, při němž Teela skoro o své vlastní vůli zahyne. Ostatní dva protektoři, které sem Teela přilákala a kteří po přeměně opravovali stabilizátory, byli Teelou nakonec zabiti a zbývá jen poslední, který se skrývá kdesi ve vesmíru. Stabilizátory už není možno všechny opravit, neboť do roku má dojít ke srážce.

Louis promýšlí Teeliny narážky a nakonec nachází řešení celého problému: je třeba využít Slunce, které bylo zaprogramováno jako obrovský laser v případě nebezpečí a za jejich první výpravy jim výrony plazmatu poškodilo loď. Tento "sluneční laser" je třeba impulsy nasměrovat tak, aby vyslalo plazma na opačnou stranu Prstence. Mnoho lidí a živočichů sice přitom zahyne nebo zmutuje, ale odstředivá síla impulsu za pomoci již opravených stabilizátorů vrátí zpět Prstenec na oběžnou dráhu. Teela, která jako každý Protektor nedokázala připustit citem smrt "ploditelů" se tomu snažila zabránit, zároveň však jako superinteligentní bytost chápala nezbytnost takového řešení pro záchranu obyvatelstva celého Prstence, a proto nakonec dobrovolně zahynula.

Experiment je úspěšně proveden. Chmee se rozhodne, že se usídlí na ostrově s mapou Země, který obsadili Kzintové (tak přece jen byla Země Kzinty dobyta!). Nejvyšší hodlá zůstat sám ve své lodi, jež je uvězněna v podzemí, a Louis i s oběma knihovníky, kteří se díky skafandrům ubránili vábení vůně stromu života a zůstali lidmi, se vydává na dlouhou plavbu lodí po moři až na kontinent, kde časem stvoří další hrdinské legendy Prstence ...

Oba romány jsou dobře napsány a dokáží udržet čtenáře v napětí až do konce. Přirozeně se na druhém díle odrazila skutečnost, že byl napsán na objednávku, aby vyřešil nerozluštěné záhady z prvního dílu. Přesto jej lze však doporučit pozornosti čtenářů i kritiků. A nezbývá než doufat, že naši SF čtenáři budou mít časem možnost seznámit se s Nivenovým dílem podrobněji a hlouběji.

Podle anglických originálů "Ringworld", Sphere Books, London 1984 a "The Ringworld Engineers", Ballantine Books New York 1981 - zpracoval Jan Pavlík.